1-с 131-142 / бел VI

Массе а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ЕРА, 29 НОЯБРЬ, 1979 ШУ. ● № 142 (6117). ● Мах 2 кепиг.

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета Пленумах бола

ИНФОРМАЦИОННИ ХОАМ

1979 шера 27 ноябре хилар КПСС Центральни Комитета аргlанара Пленум.

Пленумо ладийгlар Госплана председатела нов. Н. К. Байбакова «СССР 1980 шера экономически социальни дегlайоалаяра Паччахьалкхен планах» СССР финансай министра нов. В. Ф. Гарбузова «1980 шерарча СССР Паччахьалкхен бюджетахи 1978 шера СССР Паччахьалкхен бюджет кхоачашъярахи» яьча докладашка.

Пленуме дlаьхха къамаьл дир КПСС ЦК Генеральни секретара нов. Л. И. Брежнева.

Пренешка къамаьлаш дир: нн. В. В. Гришина — КПСС Московски горкома хьалхарча секретара, Г. В. Романова — КПСС Ленинградски обкома хьалхарча секретара, Н. З. Соколова — Украина Компарте ЦК шоллагlча секретара, Ш. Р. Рашидова — Узбекистана Компарте ЦК хьалхарча секретара, И. Г. Павловске — СССР машиннаькъий министра, Г. А. Алиева — Азербайджана Компарте ЦК хьалхарча секретара, С. И. Манякина — КПСС Омски обкома хьалхарча секретара, Н. Е. Морозова — Казахстана Компарте Целиноградски обкома хьалхарча секретара, А. П. Александрова — СССР Iилмай Академе президента.

Дийшача дешаех боагlаш бола соцам тlайийцар КПСС ЦК Пленумо. Из арабоаккх кепайоазон тlа.

КПСС ЦК Пленумо къоастадир организационни дешаш.

ЦК Пленумо нов. Н. А. Тихонов КПСС ЦК Политбюро кандидаталара членалла ваьккхар.

ЦК Пленумо КПСС ЦК секретарь нов. М. С. Горбачев КПСС ЦК Политбюро членалла кандидат хержар.

Цу тlехь ший болх чакхбаьккхар КПСС ЦК Пленумо.

КАРАГIДАЬННАРАШИ ДЕ ЛЕРХIАРАШИ

Иттазлагlа хержача СССР Лакхехьарча Совета шоллагlа сесси

Советски мохк иттлагlа пятилетка чакхйоалача шерага, В. И. Ленин ваьча дийкаъа денз 110 дизара шерага кхоачаш латт. Ленински парте хьалхлена советски наха хьалъяй дуней тlа эггара хьалхара дегlаенача социализма общество, хlаьта хlанз коммунизма материально-технически база хьеш а ба. Хlара коллективана, хlара сага программин а хинна дlаэттад КПСС XXV съезда исторически декхараш. парте ЦК Пленумий решенеш экономика дlахо дегlайоалаяра, халкъа материальни культурни вахара хьал лакхдара доля лоархlамс лостамаш белгалдаь доля новкъоста Л. И. Брежнева къамаьлаш.

Къахьегамен политически хьинар айдалара хьале Москве, Иоккхача Кремлевски Двореце, 28 ноябре гулъеннай СССР Лакхехьарча Совета шоллагlа сесси. Цул хьалхагlа хилар КПСС Центральни Комитета Пленум. 1980 шера СССР экономически социальни дегlайоалаяра Паччахьалкхен планех СССР Паччахьалкхен бюджетен проектах бола Пленума соцам. Пленуме Л. И. Брежнева даь къамаьл советски наха тlайийцар чlоагlа хьашт долаш а раьза болаш а.

Хьатlадоагlа шу, белгалдаьккхар Леонид Ильича Пленуме, карара пятилетка чакхйоала шу хинна ца lеш тlехьа тlаноагlа пятилетка цу тlа хьалъергйола база а я. Из да парте XXVI съезда хьинар айдаь кийчо ергйола шу. Дукхьал цу тайпарча позицешкара хьажа веза вай баьча балха а 1980 шера декхарий а мах беча хана.

СССР Лакхехьарча Совета сесси хьайийллар lуйрийна 10 сахьат даьлча Союза Советен Къамий Советен цхьана заседани а ең.

Чlоагlа, дlаьхдаь тlоараш а тохаш депутаташи хьашашех тlайийцар новкъостий **Л. И. Брежнев, Ю. В. Андропов, В. В. Гришин, А. А. Громыко, А. П. Кириленко, Д. А. Кунаев, А. Я. Пельше, Г. В. Романов, М. А. Суслов, Н. Т. Тихонов, Д. Ф. Устинов, К. У. Черненко, В. В. Щербицкий, Г. А. Алиев, М. С. Горбачев, П. Н. Демичев, В. В. Кузнецов, П. М. Машеров, Б. Н. Пономарев, Ш. Р. Рашидов, М. С. Соломенцев, Э. А. Шеварднадзе, И. В. Капитонов, В. Н. Долгих, К. В. Русаков.**

Депутаташа берряташ раьза а болаш чlоагlйир сесси ден повесткен балха порядоки.

Сесси дуйца оттадаьд дешаш:

1. 1980 шера СССР экономически социальни дегlайоалаяра Паччахьалкхен планахи 1979 шера СССР экономически социальни дегlаяра Паччахьалкхен план кхоачашъяра леламахи.

2. 1980 шера СССР Паччахьалкхен бюджетахи 1978 шера СССР Паччахьалкхен бюджет кхоачашъярахи.

3. СССР халкъа тlахьонама хьакъехьарча СССР Закона проектах.

4. СССР Лакхехьарча Суда хьакъехьарча Закона, СССР прокуратура хьакъехьарча Закона, СССР Паччахьалкхен арбитража хьакъехьарча Закона, СССР адвокатура хьакъехьарча Закона проектех.

5. СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указаш чlоагlдарах.

Председателад дечо — Къамий Совета председатела **В. П. Рубена** предложени елар ден повестка хьалхара дош дуйца долийе аьнна.

«1980 шера СССР экономически социальни дегlайоалаяра Паччахьалкхен планахи 1979 шера СССР экономически социальни дегlаяра Паччахьалкхен план кхоачашъяра леламахи» доклад йир СССР Министрий Совета Председатела заместитела, СССР Госплана председатела депутата **Н. К. Байбакова**.

Цул тlехьагlа «1980 шера СССР Паччахьалкхен бюджетахи 1978 шера СССР Паччахьалкхен бюджет кхоачашъярахи» доклад йир СССР финансай министра депутата **В. Ф. Гарбузова**.

Цу тlехь палаташа цхьана нь хьалхара заседани чакхъяьлар.

Делкъел тlехьагlа «1980 шера СССР экономически социальни дегlайоалаяра Паччахьалкхен планахи 1979 шера СССР социальни экономически дегlаяра Паччахьалкхен план кхоачашъяра леламахи», «1980 шера СССР Паччахьалкхен бюджетахи 1978 шера СССР Паччахьалкхен бюджет кхоачашъярахи» яь докладаш къаьст-къаьста юкъа йоалайир Къамий Советен Союза Советен заседанешка.

1980 ШЕРА СССР ЭКОНОМИЧЕСКИ СОЦИАЛЬНИ ДЕГIАЙОАЛАЯРА ПАЧЧАХЬАЛКХЕН ПЛАНЕИ СССР ПАЧЧАХЬАЛКХЕН БЮДЖЕТЕИ ПРОЕКТЕХ БОЛА

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТА ПЛЕНУМА СОЦАМ

1. 1980 шера СССР экономически социальни дегlайоалаяра Паччахьалкхен планеи СССР Паччахьалкхен бюджета планеи проекташ керттерча даькъе къоабалъе.

СССР Министрий Совето СССР Лакхехьарча Совета аргlанарча сессега юкъа дlачулойла белгалъярь проекташ.

2. Укх Пленуме КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнев даьча къамаьлацара положенеши выводаши бlарча а йиза а къоабалъе, 1980 шера план кхоачашъяра, парте экономически политика хьакъехьара КПСС XXV съездо де оттадаьраш чакхдахара тlехьа ерригача партийни, паччахьалкхен, боахама органаша, профсоюзни, комсомольски организацеши беча балха ларде уж ахка.

3. КПСС ЦК Пленумо белгалду общественни производство дlахо динамично, пропорционально дегlабоалабелга, халкъа боахама ерригача звеньяшка балха эффективности дикали айяра лаьцанкъ лерргагlа дlахьолга lалашдиза даргдоацилга. Къаьстта уйла тlалхийта еза къахьегама овсарле лакхъяра, lилма-технически прогресса ларда тlа производствена интенсификаци елга сихдара, экономикана планировани ярн доал дари эргадоахаш тоадара.

Тlагlертта болх баьза баргбац довгора-энергетически база, энергетика, металлурги, машиностроени, химически, кхидола промышленноста доакъош дlахо дегlадоаладара тlехьа. Машиннаькъа, транспорта кхыча тайпай болх тоабара ма могга дуккагlа пайда эца беза резервехи торонехи. Керттерча производствени фондаша хьалур алсамдаха, къахьегама, бийдала, доагора-энергетически финансови ресурсаех, вай халкъа боахамга мел доалоч дикагlен кхом беши пайда эца беза. Халкъа эша дика товараш дуккагlа арахеца деза.

Юрта боахама материально-технически база чlоагlъяран дlахо дегlаоаланран, экономика шу доархlамерча отрасла продукци дуккагlа яккхара lаерзаль йола КПСС ЦК июльски (1978 ш.) Пленума решенеш вахаре чаккхъяхара дlахо йодача хана а мел ца йолийтиш уйла тlаахийтанза ярьяш. Юрта боахамерча техникахи из дегlабоалабара вложаеча средствашех дикагlа пайда эца беза. Дика вlаштlехьдаккха деза хьайбаш lаигера доекхила, уж кlезиглалийта йиш яц, дика кийчдала деза бlаьсташ кхашкера балхаш дара. Юртбоахама культурай хьуйкъам лакхбелга, хьайбайн оалхазарийн продуктивность айелга, лаьттанцарен хьайбайн продукташ яхара 1980 шерара паччахьалкхен планаш кхоачаш а тlехкхоачаш а елга lелашде деза.

КПСС ЦК Пленумо лерхl капитальни гlишлош чара гlулакхаш хьада тоаланза даргдоацаш, капитальни вложеней эффективность лакхъе, керда хьалъе болаю гlишлош кlезигъе, йистеяза езача объекташка, хlаьта иштта болх беча предприятешта реконструкци яран технически эргаяхаран низаши средствашш хьасулъе еза, халкъа боахама ерригача доакъошка гlишлош дикагlа хьалъе еза.

Партийни организацеша эргабоахаш тоабе беза промышленноста, гlишлош еча, транспорта предприятешкара, колхозашкарей совхозашкарей, lилма учрежденешкара политически организаторски болх, наьха къахьегама инициатива ма могга дегlайоалаяра, организованности дисциплинен айяра, тlадиллача гlулакхах, экономика, lилмен культурен, халкъа хьал-торо дlахо айярах бола кадрай чlаране бехктокхам чlоагlбара из тlа а берзабеш.

Шерра йоаржае еза В. И. Ленин ваь 110 шу дизара дака ма доагlара пакъадахара тlехьара, иттлагlа пятилетка толаме чакхъяккхара тlехьара социалистически яхь.

КПСС Центральни Комитета Пленум чlоагlа тешаш я болхлошен колхозхошен, интеллигенце, мехка беррнгача къахьегамхоша ленински парте кулгал а деш вай Даьхен экономически низ дlахо чlоагlбара тlехьа лоаттабеча къовсаме шоай ницкъ алсамдоахаргхилларах, 1980 шу — иттлагlа пятилетка чакхйоала шу — коммунизм хьалъеча дерригача довкъошка керда толамаш дахарца белгалдергхиларах.

КПСС ЦК ПЛЕНУМЕ НОВКЪОСТА Л. И. БРЕЖНЕВА ДАЬ КЪАМАЬЛ

Новкъостий!

Тахан вай дувцаш дола дош боккха экономически политически лоархlам болаш де. Хьахула шу — хlанара пятилетка чакхйоала шу хинна ца lеш, тlаьоагlа пятилетка хьаергйола жlийле а я. Из да парте XXVI съезда хьинаре кийчо ергйола шу. Аллха цу позицеш тlара хьажа деза баьча балха мах беши 1980 шера декхарашнех.

КПСС ЦК Пленумо ладийгlар новкъостий Н. К. Байбаковен В. Ф. Гарбузовен докладашка. Тоам хулаш белгалде мегаргда пятилетка йоллаелча дена, КПСС XXV съезда решенеш вахаре чакхйоахаш, халкъа боахам дегlабоалабеш, халкъа вахара материальни культурни боарам дlахо айбеш, вай Даьхен оборони низ чlоагlбеш вай дикка дlахьалхашкахьа дахалга. (Тlоараш тох).

Ийслагlча пятилетка цу хановца нийсдича диъ шера мехкага кхоачаргья 320 млрд. сом дуккагlа къаман доход, промышленноста продукци — 600 млрд. сома маьхъа. Юрта боахама валови продукци 40 млрд. сомал дуккагlа тlаккхетаргья.

Советски наха хlама хьакхоллаш беча балха боккхал къаьстта дика хьагу lалаьме те дукха гlишлош хьалъярца. Диъ шера халкъа боахамга дlайохийта капитальни вложенеш 500 млрд. сомал дуккагlа хургья. Цо торо лургья керттера производственни фондаш хоалуш шерье. 1979 шу чакхдоалаш уж хургья триллион сомал дуккагlа, хlаьта кхоалагlа дакъа хlана дац аьнна керда а йоахаргья, царех промышленносте — 30 процент, юрта боахаме — 41 процент.

Цу процентаща — эзар гаргга йоккха промышленни предприяти. Царна юкъе Саяно-Шушенски гидроэлектростанци, Камски автомобильни завод, «Атоммаш» завод санна йола индустриальни гиганташ. Царна юкъе Ленинградски, Курски, Чернобыльски Армянски атомни электростанцеш, Лисичански Павлодарски мехкдаьтта чакхдоаха заводаш, Курски телевиз завод. Липецкерен Житомиререн дукха комбинаташ, керттера Каховски магистральни канал, кхы дукхараш.

Дlахо динамично дегlаух территориально-производственни комплексаш. Диъ шера Малхбузен-Сибарегlен, Братски, Павлодар — Экибастузски, Оренбургски, Нижнекамски, кхыча комплексаша lалашдир дерргагlа тlаккхийтта мехкдаьттен гази йоаккхилга, электроэнергеи доархlаме дакъа, аьшка руда, кlор боаккхилга, грузовой автомобилаши тракторашш хьаслга. БАМ-е 1500 км машиннаькъаш дехкад.

Пятилетка хьалхарча дешоша денз дуккагlа уйла тlалхийтар халкъа боахама базови отраслешта; дуккагlа даьхар lаьржи сийрда бос болен металлаш, электроэнерги, кlорен мехкдаьттен. Иштта, мехкдаьтта (гази конденсат юкъе а йолаш) укх шера доаккхаргда 585 млн. тонн, е 1975 шерарчул 94 млн. тонн дуккагlа. Сихха дегlаух газ яккхар. Цу хана чухь из 40 процент дуккагlа йоаккхаргья, хlаьта 400 млрд. куб. метрал дуккагlа а хургья. Электроэнерги 20 процент дуккагlа йоаккхаргья, хlаьта 1245 млрд. квт/с а хургья.

Технически прогресс еш йола отраслеш сихха дегlайоалаяра чотагlа эргайоахаш тоайир промышленни производства структура. Нагахьа санна 1975 шерица нийсдича промышленноста продукци 1979 шера 20 процент дуккагlа йоаккхаргьяле, машиностроенеи металлообработкеи 40 процент дуккагlа хургья, химически мехкдаьттахимически — 26 процент.

Дуккагlа арахец халкъа эша товараш, культурно-бытовой хlамай рынок дикагlа хьалийзай.

КПСС ЦК Пленум бокъонаш йолаш я вай индустре хьаха латтарий, промышленноста дерригача доакъой дикагlча коллективай балха боккха мах бе. (Тlоараш тох).

Лерргагlа чакхъяьхай парте аграрни политика. Юртага кхаьчай 1,5 млн. тракторашш, 426 эзар платаш чуэца комбайнаш, 1 миллион сонгlа грузовой автомобилаш, 317 млн. тонн минеральни удобренеш, 7 млрд. сомал совгlа маьха хьайбай боахама доакъараш кийчдаран бола машинаш. Юрта боахамах экономика лакха дегlаеча сектор лра темпашта дола чlоагlа тешал да къахьегах энергеха lалашбар 1,4-зза дегlадоагlаргхилар.

Из бахьан долаш ваниа метар юрта боахама продуктивность айг. цхьадолча шерашка вай мехка ялат доахача керттерча моттигашта ехнаш ду lалама халнаш кlезигагlа издержкаш йолаш яхас. Юрта хинвача хунда машш, парте хьинарой йоlамон, халкъа деналерча къахьегамо торо елар диъ шера юкъера лаьрхlата 209 млн. тонн ялат дакхха, из 37 тонн гаргга дуккагlа да ийслагlча пятилетке даьхачул. Карарча, чlоагlа халача шера а 179 млн. тонн ялат гулдаьд.

Дерригача халкъагара баркал да Казахстана къахьегамхошта! Мехка амбарашка улл 1 млрд. 361 млн. пунт бинх-дика казахстански ялат. (Дlаьхдаь тlоараш тох).

Толамс планаш кхоачаш а яьй ялат кийчдеча холуш дикъа юкъе а дихьад Российски Федераце Оренбургски, Омски, Челябински, Амурски областаша, Украина Хмельницки, Тернопольски, Львовски областаша. (Тlоараш тох).

Дикка дукха ялат паччахьалкхенга деяад Алтайски Краснодарски крайй, Башкирски автономни республика боахамаша. (Тlоараш тох).

Дикка хьокламаш даьхад Азербайджана, Молдаве юрташка къахьегараша, Узбекистана, Туркмене, Таджикистана бамби лелабераша, Украина, Белоруссе коартолаша лелагараша, Грузе, чай лелабераша, кхыча республикашеи областашеи. (Тlоараш тох).

Цена дег тlава, денал боах бер lалама хьаланш къаьстта за даьча республикай областика дукхача колхозашеи совхозашеи.

КПСС ЦК Пленуме даькъа доацарй цlерагlа шукъаба сона юрта боахама болхлоита, юрта гlо даьча горожанашеи Гlерзашнарча Низий бlухоштен. 1979 шера хьувкъама хlара тонна бахьан денале къовсам мел лоаттабаьраш доккха баркал ала. (Дlаьхдаь тlоараш тох).

Халкъа боахама толамаша торо елар лоархlаме социальни дешаш къоастадара. халкъа вахара боарам айбора бола парте никъ илалагlа дlабохьа. Из дерригa дукха тlа укхаза чулоана хьокхам — сага сий йола реальни доходаш, хlаьта уж диъ шера дегlайоагlаргья 13 соагlа процент.

Кхоачашьеш я болхлойн гlулакхерча наьхен балха алаш, хlаьта иштта колхозхой доходаш айяра пятилетка задаиеш. Укх карарча шера чакхдоалаш да производствени йоалача отраслеи 31 млн. болхлоштен гlулакхерча махан керда, кха а лакхагlа йола ставкаши алапеши оттаделга. Кхы тlа а льготаш енай lаьржачей сийрда бос болчей металлурге, кlорани сланцевни промышленноста, текстильни промышленноста, юрта боахама болхлой цхьайолча категорешта, алапи тlатехад гlишлошъечарча линейни персонала.

Дукха ха йоалаш оттадаьд мехка малхбоален районий машиннаькъашка алапи лакхде. МПС предприятешка болх бара шерашка хьешка ахча тlатохь.

Халкъа эша товараш дукхагlа доах. Вlаши нийседета маьхашка дилача розничини товарооборот дегlайоагlаргья 18 процент, бытовой гlулакхаш делга кхоалагlа дакъа.

lалаьмате дукха ахча — 110 млрд. сомал дуккагlа хургья потребление общественни фондаш. Цу миллиардий адрес довзаш да — бахача наьха социальни культурни хьашташ дикагlа кхоачашдар, халкъа образовани дlахо дегlайоалаелга, медицински гlо дари къахьегамхой садаlар вlаштlехьдаккхари, пенсеши стипендеши тelар тоаделга lалашдар.

Лаьрхlа хиначул дуккагlа средствашш хьоканй жилищни социально-культурни гlишлош яра. 423 млн. кв. м цlенош — иштта я диъ шера итог. Хьалъяьй дукха беррй бешамаш, школаш, больницаш, клубаш, библиотекаш. lомас а дlаноаркае а йоагlаш я лаха этажаш дола дизза вlашагlдехка цlенош хьалде баьнначa москвичий опыт. Цо дlадодар холуш кlезигде торо елар совгlа кварти раш, цlеной архитектурни кул тоаде йиш хилийтар.

Цу тайпара, новкъостий пятилетка дlайоаласлча дено боккха болх баьб КПСС XXIV-и XXV-и съездаша оттаяь парте экономически социальни политика чакхйоахаш (Дlаьхдаь тlоараш тох).

Толамаш гуш да. хlаьта латтга толамаш а дац. Царца вайна гу 1980 шера халкъбоахама декхараш кхоачашдара, коммунизма материально-технически база хьалъяра наьхъагlа тешаме дlахьолхашкахьа дахара йола дика ларр. (Тlоараш тох).

Плана проекто белгальяча темпаша lалашду боккъонца лакхлуш йола къаман доход, промышленни юртбоахамен продукци дика алсамъялга. Ваькъахьора хlама да энергетика, транспорт, lаьржен сийрда бесаш долен металлурги сана йолча лоархlамегlарча участкашта нилаш тlадерзаделга проекта тlа оттадар а. Юрта боахамга дуккха машинаши удобренеши кхоачаргья. Кlезига ахча дlадахийтац айгачеи кхачани промышленностага. Лакхургья бахача наьха хlара сага сих тlайоагlа реальни доходаш Шоаш йолча тайпара лакха ют чуlе цlенош хьалдара темпаш. Бахача наха хоаттеш долча дукхача товарашца дикагlа lалашбергба уж. СЭВ-а мехкашцара а, хlаьта иштта кхыча паччахьалкхенашцара а арихьара экономически бувзамаш шерделга оттаду.

Из дола хlама тергал а деш керттерча даькъе къоабалъе мегаргья 1980 шера планеи бюджетеи проекташ. Цу тайпара вывод КПСС ЦК Пленумо хьалдоацаргья а шаккхе проект Лакхехьарча Совета сесси хьажийта дlачулара из раьза хургья е мотташ ва со (Тlоараш тох).

Тlаккха лакха лиьнир плана проекти диъ шера баьна балхах хьахиннараши вайна бизза кхоачам беш да яхилга дий? А, дац. Хьачуенначо материалех гуш да, дукхача позицешта 1980 шера заданешш ахе шера плана тlа йоагlул лохагlа хилар. Халкъа боахача цхьайолча участкашка низкъало долаш дус гlулакхаш.

Тергал ца еш йита мегаргьяц, баьдар эча 1979 шера иттлагlча пятилетке хетаргахьа эггара чоалхане гlа хинача шера — экономикана тlаэтта халонаш. Цхьабакъда, боахаме гатта моттигаши кхоачамбоацараши дисара керттерча бахьанах дийцача, из да производства эффективности балха дикали лакхъяра даькъе планагlа лаьрхlа хинача тайпара дlахьалхаш кахьа даха вlаштlехьдаьнна да хилар.

Геттара дукха моттигаш бисай министерстваштеи ведомствашшеи инерце ница лашаш, берригача балхо дикалгахьа къахьегама овсарле лакхъяргахьа, бухсоцаш хьахулараш дикагlа хилийтаргахьа тохаш йола гона хоадам болаш чакхьяккха ца могаш.

lалаьмате дукха ахча дlаухийт халкъа боахамга. Вай мохк дуней тlа эггара хьалхарча моттиге баьшаб доагорен бийдален дукха тайпаш дахара чой, болат, цемент, минеральни удобренеш хьаяра дукхача кхыча хьокхамашта. Хадданза оладйоах производственни фондаш керда-керда къахьегама ресурсаш юкъейа. Цхьабакъда, бухсоцаш хьахур хила деза чул, тороныша йиш хулийтачул кlезигагlа хул вай. Цига тайпа хьайоагlаш я диспропорцеш, дефициташ, тоьал йоаца резерваш.

Цунца дувзадена цхьайцайола проблемаш юкъа лоара сона — керттерча даькъе 1980 шерек цхьайттагlча пятилеткан уж къоастаара даза даргдоацарашка дилача.

Укхаза дийцар, новкъостий, кхоачамбоацарех. Къаьстта ирденача дешагара дlаолалургва со — из ба **транспорта**, эггара хьалка машиннаькъечун болх. Транспорт кхетадеш ма дарра массаза а хинай боккхача лоархlаме. Хlаьта хlанз, промышленность цlаккха а ца хинвача тайпара чlоагlа Сибарегlен Гаьнарча Малхбоалехьен йоалаенача, специализаци кооперировани хlоаргъеннача хьалашка, цун лоархlам кхы а дуккагlа лакхлу.

Хьалхашка этта халонаш бlарга а гуш, парте Центральни Комитетон СССР Министрий Советон 1977 шера январе къаьстта соцам тlайийцар карарча пятилетке машиннаькъа транспорт дегlайоалаяра де дезарий хьакъехьа. Цхьабакъда, е машиннаькъа Министерства а е Госплана а lалашдаьдац боагlача тайпара из кхоачашбелга. Из бахьан долаш гlожагlча тайпара телхаю лоархlамегlара новкхаш дlа-хьа кхахьара планаш. Царна да доагор, руда, хьу, ялат. Из бахьан долаш бехктокхама дlамига даьа тlадижац нов. И. Г. Павловскена а хlаьта иштта Министерства кхыча кулгалхошта а. Уж декхарийла бе, белгалдаьккхар нов. Л. И. Брежнева, кхы тlехьа ца йоахаш машиннаькъашка порядок оттае ерригача звеньяшка дисциплина чlоагlъе. Сихха гlулакхаш чакхдаха деза теплоэнерги...

(Настедоалар 2-ча оагlо тlа).

КПСС ЦК ПЛЕНУМЕ НОВКЪОСТА Л. И. БРЕЖНЕВА ДАЬ КЪАМАЬЛ

(Чаккхе.
Доладир 1-ча оагIо тIа).

электровозийи парк хьалийзара, вагонашта еш йола ремонт шаръяран тоаяраи, станционни боахам дегIабоалабара. Иштта лакхбанза баргIац вагонаш шоай ханнахьа йоттаран йоассалран хьалхара промышленноста, гIишлошъяра, торговле предприятей бехктокхам. ХIара денна транспорта балха цу дешашка а кхачарга а хьожаш хила еза партийни советски органаш.

Из долла хIама, цIаьхха а ях вз, тIехьатетта йиш йолаш дац. Укх гарттарча хана диналтахьа хувца деза транспортерá гIулакхаш. Цхьабакъда, транспорта проблемаш радикально, перспектива теркал а еш, къоастаяра из кIезига да. IIаьххача хана лаьрхIа, Iилма-технически уйланна карагIдаьнна дикагIдараш шийна чулоацаргдолаш йола транспорт дегIайоалаяра комплексни програмна кийчъе еза. Цу програмно чулаца дева дIа-юха кхухьа масс тайпара мовхьаш дегIакхувлареи вIашагIдувзарен дешаш. Из тIаерзае йоагIа трубопроводии, хи тIара, автомобильни транспорт дегIаяра темпаел хьалхадувлача машинкъашта модернизаци яра, мовхьаш тIадувттара-Iодахара балхашта механизаци яра. Къаьстта уйла тIаяхийта еза мовхьаш дIа-хьа ихахьар вIашттIехьадоаккхилга овлангара дена тоадара, царна рациональнегIа планировани яра.

Цу тайпара программа кийчъярой транспорта дерригача тайпай балха хIара денна эффективни управлени ярой дIадех СССР транспортни Министерстваи Госпланен бехктокхам хоадам болаш чIоагIбелга.

ДIахо нов. Л. И. Брежнева дийцар йоагоча хIамаи энергетиках дешаш. Пленума доакъошхошта, вьлар цо, дика хоеш да, дуней тIа йоккхагIйола доагора-энергетически комплекс вай йолга. Алхха укх тIехьарча 15 шера вьаю электроэнерги доакха мехкдаьттон (газони конденсат а тIехьа) кхоаза хIана хиннадац аьнка дукхагIа хиннад, хIаьта газ — 4-зза совгIа. ХIалзарча энергетико тIехь-тIехьа дукхагIа коггIортолга ю Iилмано карагIдувларех, балха овсарле лакха йолча техниках. Масала, Ленинграде арахеца йоаланй йовхала электростанцешта лаьрхIа хIарена ния 800 эзар киловатт а болаш йола энергоагрегаташ, хьалай 1 миллиони 200 эзари киловатт ния болаш йола керттерча энергетически блока оборудовани, хьае Iомалай 1 миллион киловатт ния болаш йола атомни реактораш. Цо тоъал дукха кхое йиш хулийтаргья йоаго хIама, материальни къахьегамаи ресурсаш.

Цхьабакъда, халкъа боахама тIа-тIа дукхагIа эша рашца цунна иникъало кхоачам беш хиларах, цIаьхха а кхы цIаьхха а уйла юза яргьац энергетически проблемай ерригача комплекса.

Нагахьа санна гаргагIарча декхарех дувце, тIаккха эггара хьалха Iеша йоагаергйолча хIамай тоъал запасаш вIашагIтоха еза. Цо дIадех мохкдаьттахоша, шахтераша, газови промышленноста, къаьстта а транспорта, болхлоша боарамагIа болх баьа. Шено йоацаш кхоачашъяь хила еза йоаго хIама кхоара планови заданеш. Цун йоакхо е эзаш к боахама организацеш меттел, еррига партийни советски органаш а — лаккхера дена Iолохе кхаччалца.

30-ча шерашца нийсдаь ялча, мехаа доагора-энергетически баланс дика тоараха эггара хьалхарча аргIанна электростанцешта йоаго хIама лоархIача мехкдаьта дакъа кIезигдарах латт деккар. Реальни дий из гIулакх? ЛоархIамаша хьахьокхачох — геттара дика реальни да.

Цу гIулакха дикза дарг-доацаш да, цкъа-дале, газ ахкара темпаш, къаьстта а Малхбузен СибарегIа, кхы а чIоагIагIа тIагIертта лакхъелга а шерреча масштабашка мазута меттел газ йоагаяр Iалашделга а. ШоаллагIа-дале, сихагIа дегIанхувла еза атомни энергетика. Из а электроэнерги ахкара кхийла ца Iеш, теплофикаце гIулакха а, — укхаза тоъал доккхий кхоачамаш доахк. цудукъа из чIоагIа пайдана гIулакх а да. Тlаккха, кхоалагIа-дале, сихде деза Экибастузски, Канско-Ачински, Кузнецки доагора-энергетически комплексаш кареерзаел- [...]

хьа шоай тайпара йовхалы электростанцеш хьалъелга хIанз а геттара во лелаш хилар. Аз-м нов. П. С. Непорожнена могадергдар Экибастуза гIулакхаш кхы хье ца долийташ къастаделгеи царна чIоагIа уйла тIайохийтилгеи, хIаьта иштта данза даргдоацар делга а.

Цхьабакъда, энергетика моллагIча темпашца вай дегIакхувле а. Йовхали энергии кхоелга дIахо а бIарттача паччахьалкхен лоархIамегIара декхар хургда. Цудухьа планашта юкъекхахьанза яргьац тIехь-тIехьа йоккхагIа хулаш йола, къаенна, сов дукха энерги юаш йола оборудовани хувцара, технически прогресс сихъярен энерги кхоеш йола технологи шерра юкъекхувларан промышлени гIирсийн нах чубахача аданейн йовхал телара низ айбара заданеш. Йоато хIамеи энергии кхоара тIадерзадаь хила деза хIара коллектива, хIара къахьегамхочун кийаш.

Юххера а. вай декхар — мохк экономически дегIабоагIилга дукхача даькъе шийх тийша долаш йолча кхоанен энергетике хьалхагIе а уйлаяр.

Долче, перспективни планаш тIа уттаде деза массача нейтронашца болх бу реактораш латта атомни электростанцеш, шерра хьалъелга, управлени йолча, термоядерни синтеза, синтетически коача доагор хьалара, маьл хеи геотермальнии энергех пайда эзара балхаш дIадоладелга.

Энергетика сихъяь дегIайоалаяро дIадехаргда дукхха низаш тIадохийтилга, йоккхий капиталовложенеш дIайохийтилга. Энергетически проблема къоастаергйола эффективни никъаш белгалдара къаьстта комисси вIашагIъеллай.

Вай къаьстта йоакхо е езаш дола гIулакх долаш юс дIахо а, аьлар нов. Л. И. Брежнева, металлургии машиностроении. Металл хьаду масштабаш Iалаьмате йоккхий йоллашехьа а, из хьалхагIа а мо мара тоьаш дац.

Из нийслу бахьаний кхьа группаца дувзаденна. Хьалхарьяр — металлургена шийна чухье геттара шортига ду дикалгахьа деш дола овлангара хувцамаш. ШоллагIъяр — тIехьадисад керда технологически процессаш керттерча доакъошта — металлах хIамаш ерашта — юкъеихулхьилга. КхоалагIъяр — металлах IагIъяргаш яйт, лоаттаду моттиг вIаштIехьа хилийтец, ца доагIача гIулакхашта пайда ийбайт.

Цкъа дийцаIийкадац металл даиххора икеьчачо боврамга диллачо Iаьрпна металлургии дегIайоалоэра керттера лостам — из дукхагIа хилийтар а доацаш цун дикал овлангара тоаири металлопродукце ассортимент шоръяри долга. Со теш из кхетадеш нов. И. П. Казакец а Iаьржача металлургена бехктоккаме бола кхьбола новкъостий а хиларах. Бакъда, хIаьта а гIулаххаго диллача технически прогресса хьакъеъхьара гIулакхаш мела лел. Гуш да ииз бола кислородни конверторашн хеддакза болат чудоттеш йола электропешкаши балха юкъейоалаелга тIехьадуcаш хилар. Кхоачам боллаш дегIадагIац проката экономични тайпай дакъа.

Iаьржача металлурге этача хьала бехктохаме ба гIишлонхой а. Производственни мощносташ болх бе йолаллийтара планаш каст-каста кхоачаш ца еш юс КПСС ЦК Пленум бокъо йолаш я Минтяжстройна кулгалделга цунах тийша а тийша тIадиллача нов. Н. В. Голдингара жоп деха.

Эггара дукхагIа металлах пайда эцарех цаI я машиностроени. Цу дикъьяна карагIдьинарий хам бу вай, гу вайна из сихха дегIайоагIаш хиларца берригача халкъа боахаме технически прогресс яра дола лоархIаме хьал. хала доллаше а лех вай цунна эшараш Iалашдарга ахийта средстваш. Бакъди, машинашъерашкара хьадеха хIамаш а да долаш. Арахецача дукхача машинашкен оборудованеген хIана а сов дукха металл дIаухийт. Кlезиглуш дац металлообработкера отходий дакъа, мела лел тоьаь нийса заготовкаш балха юкъекхуьлилга.

Цхьайола тайпа машинашн оборудованеши технически боарами дикали лоха йолаш хиларах летказо. Конструкторски кхоачамбоацараш долаш арахеца машинаш дIачуийеш моттигаш е я. Керда масал — цун тIехьаленга догдоахаш керда хьалъяьча завода, Чебок- [...]

лакха бехктойхаме ба министр нов. И. Ф. Синицин завода директор нов. В. Т. Десятов.

Цхьайолча машинашъеча заводашна чIоагIа тIехьадоах керда, хIанзара продукци арахеца йолайолийтилга. Гаьна даькхад, масала, Павлодарски тракторни завод целинни лаьтташ лелалдара хьалашка шоаш дика хилар хьагойташ йола ина бола «К-701» яха тракторaш арахецаргйолаш вIаштIехьйоаккхилга.

Машинашъеча а металлурге а долаш да дIадолар геттара кIезига а долаш юкъхера а дикка дукха халкъ-боахама эшараш хьадара дола дукха лостамаш. Нов. Л. И. Брежнева чIоагIа теркам тIабахийтар металлоизделий чIоагIал кхы а локхъянза, коррозена духьалара къовсам чIоагIбаяв, порошкови металлурги а. ХIаьта иштта металла метта йола хIамаш арахецалга а сихха дегIайдоаладанза дарг ца хилара. Из дерригa а ах мара кхоачашдац, аз-м аргдар, кхераш ду.

Халкъа боахама эшараш кхоачашдара Госпланоe йоагI-йоагIача министерстваши цхьайтталагIча пятилетке Iалашде деза металла дикалгахьен цуя кхомбартахьен гIулакх хьадда тIадерзаделга. Кхы тайпа никъ боацаш бо.

ЧIоагIа теркам тIабахийтар нов. Л. И. Брежнева капитальни гIишлош хьалъяр санна йолча йоккхача паччахьалкхен проблемана. ХIара шера укхаза дIадохийт дерригача къаман доходах кхелагIа дакъа согIа дар. хIаьта цу средстваех эцеча пайдах тийша да вай экономино хьоккхамаш а, Iилма-технически прогресса темпаш а, производства эффективность а.

Дукха гIирсаш хьаьду вай. Цуьнца цхьаьна капитальни гIишлош хьалъечара гIулакхаш вайна кхоачам хулаш дац. ГIишлош хьалтьара хенеш наст-каста тIехьаоьо. Хьалъяь ялана йола гIишлош нормативел дикка тIехьъяьккхай. Ресурсаш а масса хана эггара хьалха хьалъяьй яха оалча гIишлошка дIаахийтац. Укхаза тIелеташ даь, местничество лелаяь ца Iеш посашта лоара деш моттигаш а кийсалу.

Центральни Комитета хоеш я цхьайола хоадаш болаш йола факташ. хIаьта уж тохкалга тIа а дулларгда.

Крайкомий, обкомий, горкомий секретараш декхарийла ба йоагIаш йола выводаш е, капиталовложенеш дIа-юха удаелга, лоархIамеча паччахьалкхен объекташ кара юха а боахаш болхлойи материалаши кхьчахьа хьежаелга хьадда юхатоха.

Анализо хьахьокх, белгалдаьккхар дIахо нов. Л. И. Брежнева, дукхача моттигашка шоайла ювзаенна йолча отраслешна хьалъеш йола мощносташ вIаши барта болаш хьалъеш ца хилар.

ЧIоагIе хала хьалъяьй удобрени арахеца йоккхий заводаш, хIаьта хIана гучадьннад миллионаш тоннаш удобренеш арахеца езаш йола нов. Л. А. Костандов волчара мощностни сайца лоттилга, шига мукъагIа бийдали газн тоъаш хиннац. ХьахкагIа хIаноьлиц цун уйла? Цар болх берхиларох тешаш хиннаде це хIана тийнад заводаш хьалъе ахча? Уж хаттараш де бокъо я вай нов. Костандова а. Госплана болхлошка а.

Е кхы а масалаш. Тlехьарча шерашка химически машиностроене Рузаевскии Пензенскии заводашка болх бе йолаллийта мощносташ (министр нов. Н. И. Брехов) 1979 шера хьалхарча ах шера ахалел кIезигагIа мара пайда эцаш хиннац. Керттера бахьан — кадрашца Iалашгьаь ца хилар. Укхаза а отт хаттар: ший хиннахьа уйла е метацарий кадраш вIашегIтоxара?

Хеталу, вайна низ мелбеш, экономика пропорционально дегIайоалаира духьале еш йолча ведомственностан местничествах тIакхухьача низа йоагIача тайпара Госплан духьале ца оттадеш санна. Госплане кулгалхой чIоагIагIа хила беза. паччахьалкхен юкъара гIулакхаш лора а деш. Цу даькъе КПСС Центральни Комитето уж билза хьаллоцаргба (ТIоараш тох).

80-гIча шера йолча плани проектага хьожача хана керда хьалъе лерхIа тIишлош кIезиг и еш пусковой [...]

тега хьалхара хьаьъехьара решенеш тIаьца ягIац тIехьагIа халданза болх байтилга Iалашдергдолча ерригача факторий — бийдала, транспорта, болхлой йоагIаш йола учет яьтул тIехьагIа мара. Решени тIаийцачул тIехьагIа цу гIулакха эша капитальни вложенеш, материальнии финансовни ресурсаш хьежае еза боггьонца нормативашка хьежжа.

Нов. Л. И. Брежнева дIахайтар мичча беса а капитальни гIишлош хьалъярца бувзам болаш бола КПСС ЦК Пленуме дакъа лоацаш бараш чIоагIа шоаш бехктокхаме а лоархIаш халкъа боахама цу сферана хьалхашка латта декхараш кхоачашдеш хургхиларах ше тешалга (ТIоараш тох).

ДIахо нов. Л. И. Брежнев воллевелар баха нах кхачам продукташца. къаьстта дуьхаца Iалашбара проблемаш юъда. Цо вьлар: кхачам дикагIйола продукташ халдинза лоаттаелга Iалашдара кхоачам хилал а шеррача ассортиментагIа а уж яхар, къахьегамхой захара хьал тоадара болча парте наькъаца хьадоагIаш дола эттара лоархIамегIа дарех декхар да.

Из декхар кхоачашдеш, вай, бакъда, юрта боахам айбара дукхагIа ина тIабахийтеб. Алхха тIехьарча цхьь пятилеткагIа юртага дIадохийт 400 миллиард сом. Дикка дукха капитальни вложенеш дIайохийтаргья юртага цхьайтталагIча пятилетке а.

Цуьнца цхьаьна вай божьо а, декхарийла да средстваех техникаи дикагIа пайда эцилга, моих кхачап продукташца Iалашбара боарам лакхбара юртара материально-технически база дикагIа хоалуш хургйолаш чIоагIъелга чIоагIагIа кхаьдехо.

Массанена а хоеш да мел чоалхаю дакъа да хьайбаш леладар. Да а мя дой цунна дукха гIулакхаш. Кхачана лаьрхIа ялат леладелгах бизза кхоачам хиина дукха ха ялс а дIахо а дукхагIа ялат доаккхаш да вай, — доаккхаш да дукхагIа доакъар хилийтара. Хьалъяй эзараш керда фермаши комплексаши. Дикка дукха да хьайбаш а. Массехи цу хьалха лоьрхIа хьайбаш леладечен доакъар доаккхачен эша машинаш арахеца от рьель вIашегIъеллар.

Бакъда, цунах ваха хьахулир геттара кIезига да. Массехи шу да дулх доаккхилга сов мела дегIадоагIаш дила. Бахьанашта юкъе белгалдоах белокашка хьежжа доакъарий балансаш ца хилар. Цу тайпара проблема йовза хилара а шено йолаш вац со. Бакъда, вай беррнгача боахама хIанзарча боарамго, хьайбаш леладарга дIаухийтачул хIанзарча масштабашна диллача со тешаш ва из проблема, кхьа яраш а сапна дукха сихагIа къоастае йиш хиларах.

Хьайбаш леладелга дегIадоаладара тIедерзадаь хьадда де дезараш кIоаргга дийцар КПСС ЦК июльски (1978 ш.) Пленуме. Пленума решенеш кхоачашъяр, мехка дулх доаккхилга дикка лакхдар — юртбоахама отрасла, моттигашкарча партийни советски органий кулгалхой, специалистий, хьайбаш боахама беррнгача болхлой эггара хьалхара декхар да. (ТIоараш тох).

ДIахо нов. Л. И. Брежнева массех шийна хетар хьадоийтар юртбоахама продукце дикалла лаьца. Хьахетаргахьа, кIезига ийсалургда бух соцпаш хьахур укхаза санна дикалах тийша дола доакъош. Бакъда, мунIарел ца дича валац хIанзалц хьа гIулакха цу оагIон колхозашкен совхозашкен йоагIаш йола терко ца елгах. Гуш долчох, продукци лакхй дикал йолаши эша ца йолийташи хилийтар дукха къовсам лоаттабайтара йоагIаш йола стимулировани йоц царна. Хьагучох, цу тайпара стимулаш — материальни а моральни а араш — эргаяха тоаяра доаш къоастаде деза ха хьатIаэттай. Планови хьожхамаши хIаьта массаа махкахи дукха доккхагIча даькъе дикало белгалдеш хила деза.

Юрте боахаме хоеш махулара, дукха дар тийна да хьувкъяя чуберзабаь боакхаме а продукцеиа хьалхара еча обработках — йокъаярах, сортировка ярах, цIенъярах. Нагахьа санна из чакх ца йоакхаш юте я талласта йой а цун эшам ца хилча, дикал чIоагIа лох ца елча яьац.

Цуя соагIа гуллъьча продукцех (къаьстта баьхадараши соми) транспортировка ен йаьххача хана лоаттаен йиш йоацачох яу сакьяте пе- [...]

ухийта паччахьалкхеми колхозийн вложенеш йоккхагIа хилийта еза. Хьалха латтача боахамий опыто къаьгта хьагойт цу тайпара никъ закар пайдане долга.

Дикка тоайинза яргьац паччахьалкхено дIайийо продукци лоаттаяра система а. Цун цхьадола дакъа белгальъча хана юкъарчал доацаш колхозашкен совхозашкен лоаттадича пайданегIа хургда. Цу наькъо йиш хулийтаргья продукце дикал лакхъяьи цун хула эшам кIезигбаьи ца Iеш централизовани йолча хранилищашта тIабода мукъ кIезигбе, транспортахи болхлой низахи боагIача боаромах пайда эца. Цудухьа колхозийн совхозийн складаши хранилищаши хьалъелга шерде доагIа.

Бухсоцпача кхаьчая юйларкоо юрта боахама продукце дикален дукхален лоархIам бу тиканаш, цуя гуша цига эша йиш йолчунгеи хьежжа. Цудухьа кха е ферма потребителаца юкъаш йола зIаьва ерригa звеньяш цахаддаши цхьа барт болаши болх беш хулга Iалашде деза. Укхаза дерригa а цхьатара лоархIаме да — транспорт а тара хьаяр а, продукци лоаттаяр а, цунна переработка яр и, бухсоцпаш аьлча, торговли. КПСС ЦК тIехьарча цан Пленумо яь указанеш хьинаргIа кхоачашъе, цу хIара звене хIана дац аьнна дола шордаьнна кхоачамбоацараш дIадаха деза.

Тоабе йоагIа кхачани шурийн промышленноста болх. Масала, хIапа кIезиглу маькхабулочни кондитерски изделей ассортимент? Е селда дукха шура хьайбашкахе а хIана доах юкъагI нaха шурий продукташ, хаьтта, нахъа лоаттаелга? Хьахетаргахьа, новкъосташа В. П. Лешен С. Ф. Антоновен дIахетадемет уж деца эггара хьалха шоашка доагIаши практически чакхдаха деламн хилар.

Вахаро хьагойтад, белгалдаьккхар нов. Л. И. Брежнева, юртбоахама производствага кхачан продукташта загатоваш яра, транспорта, уж лоаттаяра, переработка ярен йоахарен системах дIакъоеталь хьежа йиш йоацилга. Из ерриги а — цаI йола продо[вольственни] комплекс. ХIаьта бIартта цхьан хIаман санна [...] еза цун планировани а. Капиталовложенеши кхьйола ресурсаши дIа-юха ерзилга бухсо[цпаш] кхоачашдеча декхаро — наха продукташ лоаттиелга тоадаро дIа ма деххара де д[е]за. Производствера прилавка тIа продукци цахаддаши с[...]хен дIакхоачаелга Iилаш а деш, цхьан комплекса санна де доагIа цуьна доал а. Планови хьожамийн материаль[ни] стимулировани система миштта вIаштIехьъякхха е[за] ялча, ма вIаштIехьъякк[...] доагIа хIара звено бо[...] потребителага ма хулла дукхагIа а дикагIа а йола продукци дIакхачийта лоаш хургболаш. Ма дарра аьлча цу поницео тIара кхоачашде доагIа продовольственни доа кердача пятилетке.

Центральни Комитет сагото еш я бахача наха цхьадола промышленни товараш лоаттаделга юкъагIдахаро. Халкъа эша товараш арахецара боарам, шено йоацаш, лакхлу. Бакъда, промышленносто хьалуш дараш дикка тIехьдус дикалгарен ассортиментагарен хIана дIадехаш дарел.

Укх тIехьарча хана КПСС ЦК, газетий редакцешка письмоши жалобаши ух фудукъа оал ца хой а «кагий» оалаш дола товараш: цхьа моллагIа йола медикаменташ, сапаш, баракъаш дутта порошокаш, цергаш цIенъю цеткаши пастеш, мавхий, тай, ага ухкача берий баракъаш, кхыдола яйгача промышленноста товараш тергале лоаттаделга юкъагIдоах. яхаш. Из новкъостий, та йиш йолаш хIама дац.

Бехке я цу тайвара дола товараш арахеца министерстваш, хьалкарча керте яйгача промышленноста министерство а йолаш (министр новкъост Тарасов Н. Н.). Бехке я торговле министерство (министр новкъост Струев А. И.). Торговле духхьалара декхар да производствана дукха а чIоагIагIа влияни яр, промышленностага уж ийде рашта боккъонца эшаш дола товараш лоаттадайта гIертар, ресурсашца оперативно маневрировани яр. Из хьал тоаданза дартдац 1980 шерренъе. Лехъ а кораба а беза гIулакх тесса, цунах бола бехктонхам кхета ца беш, цхьанна а хIаман уйла ца еш леладар бахьан долаш эггача хIара «дефицита» боккъонца бехке бараш. царна наказанеш а еш. (ЦIогIара дегт: нийса да. ТIоараш тох).

СССР Лакхехьарча Совета депутаташен халкъа тIахьожамон баьча тохкамо хьахьокх, хIара [...]

лакхбара нийса де деза хIана де, шерра хоатташ до[...]ла товараш арахецара гIулакх моттигерча промышленностага, потребительски кооперацега. Советашкен цар массеарча комиссешкен хIанзачул дикагIа. Керттердар инициатива дукхагIа йолаш леладергдолаш караэцийтилга. Цо торо хулийтаргья моттигерча бийдалах дукхагIа, эффективнегIа па[йда] эца, къаьстта гаьнар[ча] районашка.

Ше дийцачул итот е[ш], нов. Л. И. Брежнева белгадаьккхар, цхьайола проблемаш юкъаш, ше из болаш [...]ле халонаш цIаьхка а ю[...]тагIъяхара даь ца хил[ча]. Керттердар кхычох ла[...] балха моллагIа участок х[...]эце а, массанахьа йолаш [...]ла Iалаьмате йоккхий то[...]ноеш, толамца дIахьалхаш[...]хьа аьара эша Iалаьма[те] йоккхий резерваш гуш [...]лар. Амма царех пайда э[ца]ра де дезар да цу деш[...] эггара шерагIа долча ма[...]га хьежна управлене боар[ам] айбар.

ХьатIайоагIача пятил[ет]ке де дезаш дола гIулакх[...] да экономика пропорц[ий] структурана доккхий хув[ц]маш дар, хьахинка даьни[...] доакъойн территориальны[...] бувзамаш эргадаьха тоад[...] дIадодар геттара кIезиг[а] долаш сихха. эггара йок[кхий]гIа эффект лургйола звен[аш] яш гучаяхар. Цу дерриг[на] кIоаргга уйла е, расчеташ уттае. хьаьддача заданейн цифрайн меттала дакхка декхар я Союза Госплан — мехкан лакхера плановн органа. Долче, вайна массанена а хьаьш долаш хIама да Госплане лоархIам лакхбалар, цун болх тоабалар. КПСС ЦК цу хьалха тIаийцаяр Госплана балхах йола решени. Из решени практически кхоачашъяр сихде дезаш хIама да. Цо Госплана гIо дергда керда пятилетка дикагIа кийчъе.

Принципиальни кIийло белгалдаьккхар нов. Л. И. Брежнева, йовзаш я: халкъа махара хьая дерригIа лакхдара дапза дергдоацаш хIама да эффективность дикали лакхъяра хьакъесхьара парте никъ шолха а кхотха а баьккхача низаца кхоачашъяр. Цу наькъа йола альтернатива йоацаш и. хIаьта из тIера ца дувлаш чаккъяха а еза цхьайтталагIча пятилетке. (ТIоараш тох). КПСС Центральни Комитета юархIаме да парте никъ, цун решенеш хьаьдача планови заданей хьисапе миштта ерове лаьрхIа да, малагIча наькъаца сем чотах лакхъе лерхI боахама эффективность хьалхха а бIаргагуш хилар. Вай ха белам ба мишта къестае лерхIаш да йолаш йола а 80-ча шерашка хьалхашна уттта тарлуш йола а проблемаш. Цудухьа СССР Госплана тIадиллад хьатIадоагIача шера январь бетта 1990 шерага кхачIалца йола перспективаш теркал а еш йола цхьайтталагIча пятилетка юкъара концепци КПСС ЦК хьачулуага. Из деш хьалхха а оттае еза керттерча проблемай хьакъеъхьара уж къестаяра цаI хинна ца Iеш массехк вариант. царех хIаране дикачен эалчен оагIоний объективно мах а беш.

Къаьстта хьатIайоагIа пятилетка йолаяла еза ха гаргагIертача хьалашка халкъа боахама хьалхашка латта актуальни декхараш кхоачашдеча вай Iилмахой — СССР Iилмай Академе, республикански доакъойн академеш, ерригача Iилма-тохкама институтий — оагIорахьара оиндо гIо хургда аьнна хеташ я парти. ХьинаргIа бе беза болх Iилманеи техникаеи йолча Паччахьалкхен комитето а.

Ерригача боахама механизмана планировани сега тоа[...]

тара хьалха халачое а деш кулг-кара беча балха механизаци е. къаьстта керда карагIаьрзаеча СибарегIен, Гаьнарча Малхбоален. Казахстана районашка а еш культурнобытовой хьалий чIоагIагIа йоакхо е, къахьегам вIаштIехьбоаккхилга цIенхаштта тоаде. ший ханнахьа квалифицировании кадраш кийчъе аьнна.

Укх тIехьарча хана белгалдаьккхар цо, моттигерча органаша предприятешкарен учрежденешкарен тайп-тайпара балхаш дара — хьувкъам чуэцара, заготовительни организацешка, гIишлошъяра, нах баха моттигаш тоаяра, кхыдола а балхаш дара нах оарцагIбоаза практика шерагIа яьржай. Цхьайолча хана гIулакха пайдана хул ца, цхьайолча хана — хилац. Бакъда керттера дар фуд аьлча, из да гIулакх лерттIа вIаштIехьа ца даккхар, бехктокхам боацаш леладар. Из бахьан долаш дукха къахьегам боабу, предприятеш лерттIа болх бе йиш йоацача поах, «эше а ца эше а» сов бола болхлой низ лелабе гIерт кулгалхой. Цига порядок оттае еза из хьатIаэттай, гIулакх доал доацаш леладелгеи иждивенчествои дIаяккха еза. Из доагIа городен юртен шефски бувзамаш чаккхдахара (ЦIогIара дегт: нийса да. ТIоараш тох).

Нов. Л. И. Брежнева боккха теркам тIабахийтар дерригача боарамашка, балха ерригача участкашка дисциплина дIахо а чIоагIъяра. Вайна хьалхашка латтача декхараша, белггала аьлча, дIадех планови заданеш тIайийь решенеши кхоачашъяра тIехьа лоаттабу тIахьожам чIоагIбар, цIенхашттагIа хилийтар.

Из ца дой хIара шера уж яхьа деташ дувца дезаш хургда вай. Цунга хьежжа КПСС ЦК Секретариато ший наседанешка каст-каста ладувгIаргда балха цу е вовх лостамашта хьалхара бехктокхаме бараша. Из морг, хетаргахьа, дергда СССР Министрий Совето, министерстваши ведомстваши. Со тешаш ва укхаза лийцачох республикий, крайй, областий партийни комитеташа йоагIаш йола выводаш ергхиларах.

Болхлой тайп-тайпара хул. Вай кадраех дукхагIа бараш — шеко йоацаш, партийни, гIулакх довзаш бола нах. болх бе хоеш, хьалхашка оттадаь декхараш къестаде хоеш бола нах ба. Цхьабакъда кхьча тайпара бараш а нийслу, Iа мел дукха царца дувцарах. Iа мел бехке балабах, декхарахи бехктокхамахи дувцарах — цхьаннахьа хIама хилац. Укхаза цIенхашттагIа хила, царца яхьдола гIулакх леладе деза. шоашта тIадиллача гIулакхах лоархIа ца бераш хувца беза, майрагIа уттабе беза хьинар дола, творчески уйла ю. инициатива йола новкъостий. (ДIаьхдаь тIоараш тох).

Лоацца аьлча, дисциплинеи порядокеи массанахьа оцаш я. ХIаьта хIанз, доал дара масштабаш Iалаьмате чIоагIа дегIаяьхача хана, экономически вIаши леладу бувзамаш тIа-тIа чоалхалегIа, листагIа, шерагIа хиналча хана уж къаьстта чIоагIа эш. Алхха дисциплинах дола дешаш хиина ца Iеш. Порядок хилийтара дола тIахьехамаш хиина ца Iеш. ХIаьта эггара хьалха — тIагIертта, хIара денна бу организаторски болх, тIадилла гIулакх кхоачашдара лерттIа лоаттабу тIахьожам, корта бола, дика вIаштIехьъяьккха кадрови политика. Доал во дара, оттаьь планаш, правилаш, нормаш телхара сихе а ира а реакци яьза яргьац. Со теш дош иштта оттадар Пленума доакъошхоша дикза кхетадергхилараxи хьаллоацаргхиларахи. (ДIаьхдаь тIоараш тох).

Хургнолча СССР Лакхехьарча Совета сесси цхьадолча лоархIамеча — халкъа тIахьожамах, Лакхехьарча судах, прокуратурах, арбитражах, адвокатурах долча законашка хьажа лерхI. Цу законашка, шеко йоацаш, гIо дергда мехка законности правопорядоки чIоагIъяра. Долче, уж юкъарчал доацаш бувзам болаш да тахан вай дувцача дешацца. ХIана аьлча цIенхаштта, тIера ца довзаш законаш кхоачашдар — ерригача боахама механизмо толаме болх бара хиланза даргдоацачох цаI да. Партийни органий декхар, коммунистий декхар семах латт аьлча. из латт кердача законий чулоацам кIоаргга демократизм дIайовзийтарах, уж кхоачашдара хьинаре новкъостал дарах, цхьа бахьан а законаш телхадеш, цхьа бахьан а советски социалистически правопорядкана тIера даьнна моттиг ниисъелча къовсам [...]

ца дувзадена халкъа тIахьожам партийни органий чIоагIонгахьарах кхы а чIоагIагIа хьаллоацаргболаш. дукха миллионаш бола халкъа тIахьожамхой боахама балха боарам лакхбара, планови заданеш кхоачашъяра лоаттабеча юкъарча къовсама хьинарегIа юкъеозаргбола лаьрхIа соцам тIаэца лерхI.

Къамаьл чаккхдоаллаш нов. Л. И. Брежнева дийцар хIанзарча халкъбоахама декхарашка хьежжа беча организационни, массово-политически, идеологически балха хьисапах. Цу балха керттера лостамаш:

уж — ма могга социалистически яхь ноаржаяр, дикала хьоккхамаш тоадаре из тIаерзаяр, встречни планаш кхоачашъяра тIехьа къовсам лоаттабар;

уж — хьалхалатта опыт къахьегама овсарле лаьхъара гIо деш йола балха тоадагIа йола формаши методаши хьаллацар а йоаржаяр а;

уж — кхем бара режим лерргIа чакхъяккхар, материальни финансови ресурсаех дикагIча тайпара пайда эцар;

уж — къахьегама дисциплина телхаярца, порядок йоацаш а корта боацаш а гIуллакхаш леладарца къовсам лоаттабар. Цу къовсамо тIа-тIа лоархIам лакхбе беза къахьегама коллективай, хIаьта цар боккъонаш шеръе а еза.

Вай тIаухийтача нийй юкъмоттиге оттаде деза пятилетка тIехьарча шера заданеш кхоачашъяра къахьегамхой оарцагIа боахилга. 1980 шера плана заданеш атта хургйолаш яц. Бакъда уж кхоачаш а тIехкховчаш а е еза. Фу эш цу гIулакха? Хьакъа боахама ерригача участкашка, хIара производственни ячейко доагIар чIоагIа хьадехаргдола, болх лерттIа вIаштIехьбоаккхарбола, творчески гIулакхаш леладергдола хьал хьалхийта деза.

Вайна массанена хоа гIулакх централизовани хьисапе леладелга чIоагI ца дича социалистически экономика яха йиш йоацилга. Цунца цхьана политике а экономике а вайна эш лохера инициатива — колхозийн совхозийн, предприятей а объединеней а, моттигашкарча органий инициатива шерра хьаеллаш йола демократически централизм. Алхха вай мировоззренех хьадена ца Iеш, экономически иштта хиланза дарг ца хиларах а хьадоагIаш да из. Лохера инициатива — цхьанна а хIаманца хувца йиш йоаца вай экономически дегIаакар сихдара резерв.

Мехках, цун экономиках уйла еш, царех дог лазаш я эзараш а эзараш а къахьегама коллективаш, миллионаш а миллионаш а санхетамера советски гражданаш. Социалистически боахама механизм декхарийла я кIеж йовхаш лухдувлаш латта хьинари инициативен йиза алсамъялга Iалашде. Парте принципиальни указанешка хьежжа балха стили методаши эргайоахаш товар — из да берригача партийни боахамен кулгалхой декхар. Из царгара хьадех парте Центральни Комитето. (ТIоараш тох).

ХIаьта кIезигагIа хилийта, новкъостий, моттийта леладери гIар-татен, кIезигагIа хилийта В. И. Ленина «политически трескотня» оалаш хиннар. Советски нахаца ду къамаьл гуччахьара, цIенхашттара, корта болаш хила деза. Из дара тIахьехаш ба «Идеологически, политиковоспитательни болх дIахо тоабарах» бола КПСС Центральни Комитета соцам. Партийни пропаганда, партийни агитаци ма могга корта болаш хила еза, наха дагалаттача дерригача хаттарашта тешабеш а гIулакх довзаш а жоп луш хила еза. Тlаккха партийни дешах къахьегама хьинар, итташ миллионаш болча коммунистийи парте боацарийи къахьегама гIулакхаш хьахургда. (ТIоараш тох).

ХьатIадоагIача шера В. И. Ленин ваь 110 шу дуз. Цунца дувзаденна политически лоархIаме йола дукха мероприятеш белгальь бола КПСС ЦК соцам ийтбеш ба. Цар юкъара лерхIар — 80-ча шерах хьинаре къахьега, ленински хьисапе къахьега низ хилийтар да. (ТIоараш тох). Алхха цунна тIаерзае еза еррига партийни комитеташ, еррига цаIи ахи миллион юкъхьандара партийни организаци партийни групшеи, Советаш, профсоюзаш, комсомол. Гурахьа чакхъяьнача отчетно-хоржамий собранеша цIаьхка а хьагойтар халкъа долча гIулакха парти керда коталонаш яха книжа [...]

Дика хоамаш

[illegible]

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

ӀИЛМЕИ ПРАКТИКЕИ

КИРГИЗСКИ СЕЛЕКЦИОНЕРИЙ БАЛХАШ

Ялатий культурашта юкъе Киргизе шерра-шера хоза хьувиъ кӀа, хьажкӀаш, мукх. Чукхухьа ялат алсамдалара темпаш лакха я ухказа. Иштта, 1970—1975 шерашка царел хьалхарча пхе шерацa нийсдича ялатий производство 14 процент лакхъелар. ВӀаштта диъ шера Киргизе цӀакхха а ца хиннача тайпара чӀоагӀа йоккъал лаьтталле а. Цу тӀа а бовхамашта специализаци ярца дувзаденна ялатий культураш дӀайийна майдаш цхьадолча даькъе эӀамигьсина йоллаш кхьа а.

Цудухьа ялатий производство алсамъяккха иш я ухказа духхьал хьувкъам лакхбара чотах. Лаьтта леладерашеи селекционерашек кхьа дика хьсгар бахьан долаш шерагара шерага лакхлу ухказа хьувкъам. Иштта, 1965 шера гектара тӀара 9.2 центнер яьлар республике, 1970 шера — 17.4 центнер, хӀаьта 1978 шера 22,8 центнерага кхаьчар из. Карара пятилетка чакхйоаллаш хӀара гектара тӀара 24 центнер ялат чуда лаьрхӀа да.

Хьувкъам цахаддаш лакхбе торо хиннай кхашна хиш дехкилга шерра дегӀадовладар, механизаци шерьяр, селекце даькъе интексивни лехамаш цар бахьан долеш. 90 процент совгӀа йола юрта боахама продукци хиш дехкача лаьттара чукхухь республике. хӀаьта цар майда миллион гектарага кхоачаш латт. Цу лаьтташна хьувкъам юкъера лаьрхӀача 35 центнерага кхоач, хьалха латтача боахамашка, — 40—60 центнер. Хиш дехна лаьтташ ялаташ дӀадера алсамдахар — республика лаьтта леладераша пайда яцаш долча паьхьех ца!.

ТӀехьарча шерашна кӀи хьувкъамага диллача рекорднаи хиннай Киргизех: Пржевальски хий дехнача сортоиспытательни участке чубина хьувкъам дукха хӀама ца эшшаш хӀара гектара тӀара 100 центнерага кхоачаш ба. Участок тӀовдал а, йӀовхал а, малх а кхоачам боллаш хулача Иссык-Кула юккерча лаьтташка а. Лакха хьувкъам белар ухказа киргизски селекционераша кийчдаьча кӀиш кердача тайпаша.

Карарча пятилетке районировани яьй кӀин кхаь тайпана, хӀаьта шиъ тохкамаш дара дӀаденнад. Киргизе гуракха дуь кӀа дукхагӀа даькъе тӀехьа чувцаш йола свеклаш, хьажкӀаш, коартолаш, тхьмна тӀахнимата хиш дехкача лаьтташка дуа. Цудухьа дӀадув ха а тӀехьа я цуй — октябрь, ноябрь а.

Да дезаргдар да гуйра чакхъяллалца е бӀаьсти а дӀаде йиш йолча кӀи тайпа кийчдар. Дукхача шерашка балхаш даьчул тӀехьагӀа цу тайпара дола кӀа кийчдир лаьтта леладара Киргизски Ӏилма-тохкама институте. Цунах цӀи тиллар «интенсивни» аьнна. Юкъерча Азе хьалашка цу тайпара кӀа дика Ӏангара доал, мича хава дӀадийча а лакха хьувкъам бала йиш йолаш да, «безостая-1», «Кавказ» яхарел а кхьдарел а хьалхагӀа кхач. КӀа дужаш дац, лазара духьалъотталуш да, хиш дехнача а богарии а лаьтташка Ӏолегац капашта цура. Опытни участкашкара хьувкъам 94.5 центнер, хӀаьта производствешни хьалашка — гектара тӀара 71 центнер. КӀих йовлла белок 13 процентагара 17-нега кхоач.

Ше дика хилар хьахьенхад хиш дехкача лаьтташтта лаьрхӀа долча «эритросперум-80» яхача гурахьа дуьча кӀаво. Цо опытни участкашна 98.5 центнери, хӀаьта боахамашка 74 центнери лу гектара тӀара.

Кхьдола тайпаш хьадара балхаш а деш ба киргизски селекционераш. Паччахьалкхен тохкамашта дӀаденнад цар «леукомелан-4» яха эттара лакхагӀа хьувкъам гурахьа дийча гектара тӀара 86 центнери бӀаьсти дийча 60 центнери болча кӀи сорт.

— Оаха лерхӀ, — йоах лаьтта леладора Киргизски НИИ кӀин селекце отдела заведующе юртбоахама Ӏилмай кандидата Михаил Товстина, — гектара тӀара 30 центнер йолча хьувкъамгара 60 центнер йолчунга кхачарах дола дош къоастадаь даьхнарг лархӀа йиш хилар. ТӀакка чукхухьаргба бӀаь а бӀаь тиъо а центнер хулаш бола хьувкъам. Из болх дӀаболабаьбар оаха 1959 шерра а. Тхо юха тӀадахадар моццагӀа денз доизаш долча идеяна: кӀа пырейна тӀадогӀар. Цу гӀулакха хьайчалр соловцевити пырейи «безостая-1»-н. шоллагӀа этапе — «том-кус» лха тибетски кӀа. Тахан ала йиш йолаш да, дукха ялат тӀадоалла кӀи а лохе Ӏо ца дужаш, мергӀале а долаш дола кердача кӀи тайпа хьадаьдаьина. Белгалдаккха деза цу кӀи хӀара нахах хӀаранех пхенегара бархӀенага кхаччалца фийг а боллаш дола 26-нагара 30-нега кхаччалце эӀамита канилгаш доахкаш хилар. Кина бӀоахал 10 —22 сантиметрага кхоач. ХӀанз оаха ду «безостая-1» яхачун нормита кхоачаш из кхачара ха лоацъяра тӀадерзадаь балхаш. Лакха хургья ялата дикал а, хӀаьта из лоархӀаме биохимически критерий ма йий.

Аркадий ПАЛЬ,
АПН корреспондент.

ФРУНЗЕ. Лаьтта агара кхы а нийсагӀа прогноз оттае торо йолаш гӀулакх дӀаштӀехьдаькхад Киргизски ССР Ӏилмай Академе сейсмологе Институто, керда дӀаюха лела эпицентральни сейсмически станцеш болх бе йолаяллийтар бахьан долаш. Автомашинаш тӀа оттаяьча кердагӀйолча аппаратура торо кулийт тайп-тайпара мощность йола лаьттан кӀалхара таташ хьалувиа.

Уж станцеш оттаергьа лаьтта ага тарлуча зонашта гонахьа. Цар сихха дӀаяздергда лаьгӀо деш дола. чӀоагӀа лаьтта агара хьалхагӀа хулаш дола таташ.

Сейсмологе Институте кхьчай иштта 150 — 200 километр кӀоарга улла лаьтташ тӀоа электричества мишта чакхйоаллийташ ба хьахьокха торо хулийташ йола дӀаюха лела электрометрически станцеш а.

СУРТА ТӀА: дӀа-юха лелача эпицентральни группа начальник А. Ризвалови (аьрдехьара вар) кердача техника варте начальник А. Абдурахманови болх байта аппаратура кийчъеш ба.

В. КОРОТАЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Профсоюзаши яхьи

ТОЛАМАШ УКХ ШЕРА ДИКАГӀА ДА

Шерагара шерага дегӀа ухаш, къахьстама толамаш лакхлуш, дукхагӀа пайда беш боахам ба чуоттадаь доахка кхоаба «Шалинский» совхоз. Иштта ялатен технически культурай хьувкъам лакхбара а ди тӀехьа доккхагӀа толамаш довкаш ба цуй къахьегамхой. ДукхагӀа пайда лург болаш лаьтта леладар, минеральни удобренеш дӀаахийтар, юрта боахама машинаш леладяр бахьан долаш хьахиннад уж хьокхамаш.

Пятилетка яхаь шера ладанел совгӀа 483 тонн дукх паччахьалкхента дехкар боахамо. Из толам бонкхача доккха дакъа лаьцар опыт йолча скотникаша Р. Эзерхапова, М. Тасуева, И. Успахадриева. В. Целлера, М. Гебертлева, хьанхари леладераша Н. Лялина, Р. Савицкае, Л. Лещинина, И. Королева, кхычар.

Района дикалда дӀабайза ба свеклаш леладераш а. Духьал цхьан 1978 шера хьал а кхедаь 20 эзар совгӀа тонн мерад овлаш паччахьалкхенна дӀаденнад цар планагӀа дала дезаш хинначул кхоза дукхагӀа. Укхаза йоаржаьча социалистически яхье белгалъьлар мерза овлаш хьалкхедара бонкхийча мастерий Къахьегама Цӏеча Байракха 2 орден лелееш йолча С. Энгласовай, М. Бачаловай, Х. Исаевай звенош. ХӀара гектара тӀара 500 центнер а кхы дукхагӀа а овлаш чуйцар цар хӀара шоашта тӀачӀоагӀъаьча гектара тӀара.

Цу толамех эӀамига даькъа даллаш боахама профсоюзни организаце а. Парте XXV съезда, КПСС ЦК июльски (1978 ш.) Пленума решенеш кхоачашъяра боахама къахьегамхой тӀаберзабеш болхаца партийни организаце кулгалца кӀезига болх баьбац М. Булаева кулгалдеча болхлой комитето. Звеношти производства участкашти юкъе дика вӀаштӀехьа яьккхай «ХӀаране йоккха дикал йолча балхагара коллектива къахьегама бокхача пайдинга» яхача девизах йола социалистически яхь.

Хоаш ма дий социалистически ях къахьегама овсарло лакхъяра, производства дукхагӀа пайда хилара бокхача лоархӀаме йолга. Цудухьа из мил болашагӀа хилийтара мел эшар ду боахама профсоюза болхлой комитето. Укхаза дика вӀаштӀехьадаьхад къахьегамхой моральни материальни Ӏалашбара гӀулакхаш.

ДӀадахача шера хьалхара моттиг яьккхар юкъера лаьрхӀача хӀара гектаро тӀара 713 центнер свеклаш чуенача КПСС члена С. Энгласовай звенос. Совхоза карара карар тола Цӏе байракхи 1000 сом охчан премии елар цу коллективна. Иштта премеш елар свеклаши хьажкӀаши лелаеча кхыйолча звеношта а. Итогаш о яь премеш [illegible]ларех кхоачам бен [illegible] болхлой комитет. Хьалха латтарий балха опыт дӀайовийтара, хӀара гектара тӀара хьувкъам дукхагӀа чубара пайда ца эшаш йиса торонаш дахара керттера уйла тӀайохийтар цо.

ХӀаьта иттаьлагӀча пятилетка укх диъалагӀча шера лакхагӀча лагӀа тӀа йолаш лакхъенний юрта боахама производство пайданегӀа хулга кхы а лакхдара йола социалистически яхь. Къахьегама котбаьккараш моральни материальни белгалбахара даькъе цхьадола [illegible] хиларца дувзаденна да из. ХьалхагӀа хӀара 3—5 дийнахьа баьча балха итогаш а еш 10 сомагара 50 сомага кхоачаш хьалхе яьнкхараштa ахчан премеш тийнналле укх шера юрта боахаме цкъара чакхдоахача балхий лоархӀам беш тел ахчан премеш.

Кхашкеи фермашкев болх беш бараша творчески балха юкъе дикагӀа дакъа лоацилга дегӀадоагӀаргдола хьалаш вӀаштӀехьдоах совхоза профсоюзни организаце. Парте XXV съезда, иштта цул тӀехьагӀа хиннача КПСС ЦК Пленумий решенешна, хьежна а иштта Профсоюзни организацешта партийни кулгалдара, боахамен культурни гӀулакхаш дечара цар дакъа лаьцдарах йола парте XXV съезда решенеш КПСС Карагандински обкомо кхоачашъярах бола КПСС ЦК соцам ларде лувцаш а яхье формализм ца хилийта, пӀанаши социалистически декхараши кхоачашдеча хӀаране дакъа лоацаргдола гӀулакхаш вӀаштӀехьдаха гӀерт совхоза болхлой комитет.

Хан-ханнахьа итогаш ю балха, яхье котбаьккарий сий деш арахец «Молнеш», къахьегама листокаш, хьаж цар опытага. Юкъера лаьрхӀача хӀара гектара тӀара 30.1 центнер чуйцар гурахьа дӀадийна ка бола ялат. Цу толамах доккха дакъа доалл профсоюзни организаце. Цахаддаш мел эша культурно-бытовой хьалаш лоаттадора хьувкъам чуэцаш хиннача механизаторашта. Хьалхарча деношке а денз йьрмкар социалистически яхь. Цудухьа вӀаштӀехьдаьлар ца бойташ а лоацача хана а хьувкъам чуэца. Ялат чуэцача къаьстта белгалбаьлар пхьай балха дика торзанчаш бола коммунисташ С. Абдулаев, А. Х. Висаев, М. Асаев, Ю. Федоров. Царех хӀараъ гаьна тӀехьхоачашйир сезонни норма. Масала, шиъ комбайна бункера чура 900 тонн ялат дӀаделар А. Х. Висаева, кӀезига тӀехьа мара ца вусаш 860 тонн дӀаелар С. Абдулаева.

«ХӀара кхайна — дикала Знак» яхача почётагӀа яхь лелееш укх шера болкха толам баьккар В. Агаева комсомольско-кагирхой бригадо. 212 гектарах юкъера лаьрхӀача хӀаране тӀара 59,1 центнер фуалькьа хьажкӀаш чуера цо, планагӀа 30 моро йоацача. ХӀаьта 213 гектарах хӀаране тӀара 52.4 центнер яьккхар цунца яхь лелаеча коммуниста С. Мусаева звенос.

ЦӀакхха ца хиннача тайпара толамаш даьлар боахаме свеклаш леладерашка а. ПланагӀа 6850 тонн дӀаяла езача, 21 эзар тонн свеклаш дӀаелар цар. Хьалхара моттигаш яьлар З. Гайсумова, Х. Исаева, С. Энгласова, М. Бачалова керте латтача звенош.

Сохна цу ханаца нийсдича 53 тонн дукхагӀа а луш, укх шера 10 бетта 967 тонн дукх паччахьалкхенна дӀаденнад совхоза хьайбаш леладераша а. Шу чакхдалале кхы тӀа а 233 тонн дукх дӀадала лаьрхӀад цар. Балха хьалха латтарех ба скотникаш И. Успахадиев, М. Тасуев, хьахарч леладераш Н. Лялин, Л. Лащинин, И. Королев кхыбараш.

Лоацца аьлча, пятилетна диъалагӀча шера керда, доккхий толамаш доах «Шалинский» совхоза къахьегамхоша.

А. БАРЗАНУКАЕВ.

СОВХОЗА КЕРДА ГӀИШЛОШ

Башха-дика совгӀат кийчдаьд гӀишлонхоша «Знаменский» совхоза къахьегамхой эӀаменгача бераштa — укх денoшка эксплуатаце дӀалуш я боахама центральни усадьбана гаьна йоацаш хьалъяь 94 бера лаьрхӀа беш-ясли. Шоза вӀаштӀардаьча сийрдача цӀеношка я баракъаш хьалъэкха раздевалкаш, хӀара бера (беша ухачарна) лаьрхӀа къаьстта кошанаш, хӀанзарча оборудованеш Ӏалашъяь кухни, лоала а сакъерда а залаш. Секцена цхьаьца йолаш йиъ кулгаш дула моттиг, ваннаш, душ.

БӀарт хьестийш да сурташа, динашца кийчдаь истолаш, шкафаш.

Доккха вов чулостадаьд ардаккий пӀендаех яьча баьтцарча штакетнико. ЦӀеноштай дӀайха лоаттадара юстарча метте, коа цхьан саьнгга хьалъяьй къаьстта котельни. Еррнгача объекта сметни мех — 95 эзар сом. Белгалдаккха доагӀаш да Наьсарен района боахамашта юкъе из тайпе гӀишло эшаженнайа хьалхара яьлга.

— Котельне чукъа оттаь оборудовании ца лаьрхӀача берий беш-ясли хьалъеш дерригa балхаш даьраш совхоза гӀишлошъеча участка болхлой ба, — йоах боахама прораба Саиралиев Абукара. — Царна юкъе ба гӀишлош еча дукхача шерашка а дика а къахьегаш хьабоагӀа нахь плотник а каменщик а воля Хамчиев Шинахха, плотник Гагиев Шинахха, кирпичик болаш йола Албогачиева Хьава, маляр Костоева Дугурхан, кхыбараш.

Гартарча денодия кулгаш ладергда объект дӀаэцаш-дӀалуш йолча актаща.

* * *

Цаг дӀаешна а ялалехьа хьалъеш латт лоархӀамегӀа прех цхьакха гӀишло — эӀамига Ӏаьсий леладергдола телятник. Цукца хургья 20 Ӏатта лаьрхӀа йола родильни отделени а.

— 120 Ӏасал леладе лаьрхӀа телятник тӀаьоагӀача шера хьалъяь яккха езаш яр. — дувц совхоза прораба. — бакъда, гӀишлонхоша дош дениад из укх шера болх бе йолаялийта.

ХӀанз телятника тхов тулаш латт.

Д. ХАКИМОВ.

Сунженски района ЦӀеча Эскара цӀерагӀча колхоза шурий ферме вагӀа весовщик халла мара кхоавац тракторостий цӀераши цар дӀакхухьа мухьи шай журнала тӀа дӀаязбе. Тележкаш тӀехьа йола трактораш хьетӀаух цахаддаш ихьаниена тӀехьа шоллагӀъяр а йоагӀаш. Из кхойтта трактори ши экскаватори чуйода мехотряд енай колхоза ширдаьнна кхо дӀадаьхара гӀо-новкъостал де.

Удобренеш — кхашка

Механизатораша кхо дехкаш гаьна ахиш. Цудухьа тракторашна новкъа йолхаш массехк минут мара аккхад. Уж сиха кхаухаш хиларах экскаваторщикашта дика хале тӀахковч. ХӀаьта а шоай дола ден а ура а оттадаь тракторош дукха ца латтийташ тӀайотт экскаваторщикаша Мартыновен Лямзиней. Кхо дӀакхухьаш болча механизатораша лакхача темпах бу болх. Цхьан минута сеца латтийташ цар шоай трактораш. Иштта болх беш хиларах Лильцякова, Аникина, Маркова, Барсова, кхычар аьттув боал цхьан дийнахьа шиъ ахи норма кхоачалье.

А. МИХАЙЛОВ.

Доазол дехьара

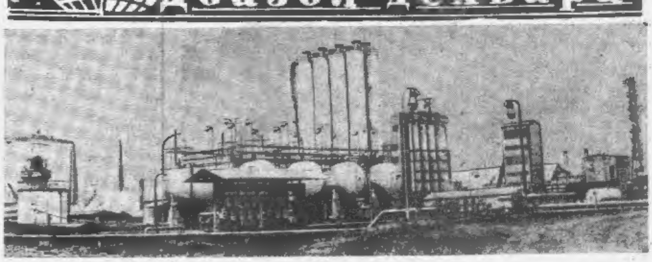

ТАХАН — ЮГОСЛАВЕ КЪАМАН ЦӀЕЙ

Этилени промилени арахецаш йола Белграда юхкерча Панчевора мехкдаьтта химически завод. ШоллагӀа дунен тӀом болча хана мехка мӀалла йоацаш хинна мехкдаьтта хими хӀана эггара сихагӀа дегӀадоагӀаш дола промышленни дакъа да Югославе.

ТАНЮГ—ТАСС сурташ.

СУРТАШ ТӀА: 1) Мехкдаьтта химически завод. 2) юрта цӀей долча хана.

«Китайски пена» чухьнахьа

ВЫВЕСКА «АНТИГЕГЕМОНИЗМ» ЙОЛА ГЕГЕМОНИЗМ

70-гӀа шераш доладенначa хана денз Пекине хьакхайкадеш латт: КНР арахьарча политика чулоацами маӀана «гегемонена духьалара къовсам», «антигегемонистски принцип» хьаллацар ди якаш. Белгалдаккха дезаш да из «принцип» хьаллоацаш хиларах дола къамалаш китайски столице духьал «культурни революци» чакхъялар бахьан долаш дунен халкъашта юкъерча вренера Пекино ниъ къоастаеш долча гегемонистски великодержавни гӀулакхай юкъ къаьстта гуча а яьна, дунен прогрессивни низай оагӀорахьара из ниъ буоцаш а во могабеш а дола къамаьлаш сихделга доладенна хилар.

«Антигегемонистски принцип» дунен халкъашта юкъерча политике духхьал «шай» хӀамае хьисапе а кхайкаеш, Пекино дӀаькхе а хьагойт ше паччахьалкхенашта юкъера гӀулакхаш разрядкая машаре цхьана гӀулакхаш леладарен хьисапе хувцара духьалберзабаь бола къаьстта ниъ лелабе гӀерташ хилар. Нагахьа санна хозза уйла йича туш да, китайски кулгалхоша шоай антигегемонистски принцип фактически машаре дахара духьалъоттаь хилар, цар ориентаци машаре дахара а ца еш, кхыча паччахьалкхенашца къовсам лоаттабара еш хилар, шоашта ма хеттара уж «гегемонизмана» бехке а еш.

Цхьа хьакъьале хӀамаш дувца о ца гӀерташ. «Гегемония» яхача понятена юкъе ихаьа льнлай Пекин, кхыча паччахьалкхений политикана юкъера китайски кулгалхой раьза боацаш мел дола хӀама. Иштта, вьетнамо-китайски переговораш йолаш гегемонизма белгало я аьлар Пекино кхыча мехка территоре тӀа шин бӀу чубигар. Нагахьа санна из иштта дале, тамаш йолаш хӀама децийтеш, американски бӀух базаше наькха территореш тӀа лоаттаяр китайски столицe во лоархӀаш ца хиларал совгӀа. ниьса лоархӀаш дилар. цу хана Кампучe халкъа гӀо дарагӀа Вьетнама критика а еш? «Антигегемонистски» ӀоттараШ е яьнлай Пекин хила езача тайпара йолча СССР-ая Вьетнамаи юкъерча а, хӀаьта иштта кхыча социалистически мехкашцарча а договорни отношенешта. Амма НАТО хьаьнь а «шийлача тӀема» юхь дӀайолаь а договораш, хӀаьта иштта китайски пенал чухьнахьара японо-американски тӀема договор, долчча бесса лаьрхӀача, хьаллувц.

Чхунанаьхайна доалдерий классификации «гегемонистски» хиннай машарен къемий кхерамлени политика чакхйоахa. шоай мукъехьа хилара наькъа тӀа льнна, долче, китайски кулгалхой великодержавни, гегемонистски уйлаш чакх ца ювлийта паччахьалкхенаш.

Цу тайпара йола политика чакх а йоахаш, Пекине, долча бесса аьлча, «гегемонизм» яхача деша маӀан де гӀерташ а бац. Амма нагахьа санна цунах цхьанкха а принцип йолнача а шоашта а гӀойле йолча а политикаства лоэдорг а ца деш аьлча, хетаргаьа, гегемонизм яха дош кхетаде деза эггара хьалха низагӀа е яна бергалларах бола кхерам тӀатувсаш кхыбараш шоай доала кӀалбоалибе гӀертарца дувзаденна мел дар. хӀаьта иштта экспансионизми лаьа территорешта претензеш хилара политика гучаяоьлийтар, къаьсттача лоархӀамеи влияние сфераш даькъера претензеш хилар, цу е ноик паччахьалкхенашна моастагӀал хилар духхьал дӀаккхайнадар санна. Хала дац уж еррига белгалонаш Пекина политиках йоахлаш хилар а цун чулоацам цар къоастабеш хилар а кхетале. ХӀаьта шено йоацаш ма дий, китайски кулгалхоех йоахкаш йола дунена доал дара даькъера уйлаш дагалаттараши гегемонизмаца дархӀа долаш хилар.

Мао Цзэдун лочкъадеш а вацар Китаях ше дунен гегемон лоархӀаш хилар. «Сийлахь - воккхача кормчена» дагадоаллаш киниар дар, из ха сихагӀа хьатӀа мишта кхоачаергья яха дош. Мао венначул тӀехьагӀа а бац Китае, гучох. цун установкана тӀерабовла дага болаш. Масала, нагахьа санна территориальни претензеш йийцала, цу чаькъехьара дӀадехараш тӀа-тӀа соадулаш латт, уж гучахьа кхайнаду, хӀаьта уж ниса хилар дӀагойтар «КНР исторически Ӏилма» керттера предмет да. Китайски кулгалхоша дувцараш да аллхв шоай хувцалуш доаца гегемонистски дагалаттараш кхоачашдара тактиках доха дешаш. Цудухьа тактически бахьанех хӀанз укх саьхате «гегемонизмана духьаларча къовсамех» доаги лозунг керттерча даькъе СССР, СРВ, кхыдараш санна долча социалистически мехкашта духьала даьккха Пекино. Цо хьагойт империализмана цхьана социалистически содружествана духьалара «цаӀ» йола «фронт» хьаяра тӀаерзаьча КНР арахьарча политика тӀаьхьара стаде.

Дуьнена доал дарах йола Пекина уйлаш дилла а хиннай цунга кхачара средствех хьашъоастае йиш йолаш. Цу гӀулакха эггара дикагӀа йола средство цига хьалха а лархӀай кӀанз а терхӀ дунен халкъашта юкъера кхоххаш. ира вӀаштдугьаленаш. ХӀаьта кхы а дикагӀдар — дунен шин системата юкъера СССР-ан США-нен юкъера гӀема конфликт. 50-ча шерашка Маос йоахар, США-на духьала, СССР духьала Китая къовсам лоаттабергба тиъаь пхиъ шера, хӀаьта нагахьа санна эшаргхуле, кхы а дукхагӀа. Амма къовсам тайп-тайпара лоаттабу: цу е вонх «тӀехдержаваца» довнала а ца йодаш, царна юкъера конфликт хьал а хьееш, дунен гегемонега бода ниъ Китайна но ше леча гӀулакхий чотагӀа санна, иштта цун моастагӀий низ эшабалара чотагӀа а, цар уйлаш шоашта юкъе латтача къовсама тӀаякха хилара чотагӀа, хила тарауш да, цар вӀашц хӀалакбара чотагӀа а.

Шиъ хана, социалистически латерах ше лерхӀаш нолаш Пекин гӀертар из духхьал империализмана духьаларча тӀема юкъе йига. Цхьабакъда, СССР-и социализмина кхыдола мехкаши, хӀана шоаш латтача тайпара, цу хана а хьалха латтар тешшамера машаре халкъа кхерамзлени бахьам тӀема кхерам дӀабаккхара, дунен халкъашта юкъера отношенеш разрядкан халкъаша цхьана гӀулакхаш леладарен кӀийлен тӀа хувцара лоаттабеча къовсама. Царех хилар, бокъонца лаьрхӀача великодержавно-гегемонистски никъ а болаш хиннача китайски кулгалхошта духьала нийсъенна керттера духьале. Вьетнамски халкъа котаьлоной цул тӀехьагӀа хиннача событешел хьахьенхар. Вьетнам, Лаос, Кампучи, СССР-цен социалистически содружества цхьа мехкашцен цхьана гӀулакхаш а леладеш, прогресс бахьан цхьана лоаттабаьча къовсаме барт болаш хинна хилар а из барт хӀанз болаш хилар а. Цар йохейир Индокитал стратегически лоархӀаме район караерзаяра даькъера Пекина расчеташ. Цудухьа да Китай, «антигегемонистски лозунгаш» а кхайкадеш, социализма мехкашта тӀатаӀораш кхохкам лакхбараи империализмаца альянс хьаяра чӀоагӀа оарцагӀъяннна хьувзаш хилар.

«Гегемонизм — из паччахьалкхенийи халкъайи нийсхон бокъонца йола антипод, дерригача дуненна хьалхашка Октябрьски революце оттальча антипод я... — белгалдаьккхар ООН Генеральни Ассамблея XXXIV сессе заседание ше къамаьл леш КПСС ЦК Политбюро члена, СССР кхыча мехкашцарча гӀулакхий министра новкъоста А. А. Громыкос. — Из вай хана гучаялар — из я шийна йола хьаькъале альтернатива кхы цхьакха йоацача а хила йиш йоацача а разрядка процесса наькъа тӀара пӀенхашттара новкъарло».

Хоаш долча тайпара, ООН Генеральни Ассамблея цу сессе ден повесткана юкъе «Дунен халкъашта юкъерча гӀулакхашка гегемонизм лелае йиш ца хиларах» дола дош дахьарах предложени яьяр Советски правительства. ХӀаьта цу хьаькъехьарча решене проект а кийчъяьяр. Цун маӀан латтар, цхьакха а паччахьалкхен е паччахьалкхений цхьакха группа цхьанна а хьалашка а цхьанна мотивех а кхыча паччахьалкхенашта е паччахьалкхений группашта гегемони е гӀерта метарг ца хиларах. Вешта аьлча, гӀулакхаш массаза а Советски Союзо леладечча тайпара леладе дезаш хиларах.

«Антигегемонизма» вывескана кӀал гӀулакхаш леладеш йола Пекин гӀерт. дунен халкъий революционни къовсам хаьцахьарча новкъа хьовзабе, социализмана, демократена, машара, прогресса духьалара империализмацара шийс говор во лоархӀача дунен общественноста теркам кхыча дешашта тӀабакха, шай экспансионистски гегемонистски планаш кьайла яхьа.

В. ФЕТОВ.
(АПН).

ПРЕССО ТЕШАЛ ДУ

Разрядка е ядерни катастрофа

Агентство печати Новости газеташ дешарий теркам тӀаоа «Паэзе сера» яхача италянски газета тӀа араьяннача статьяна.

Вахара чӀоагӀа лоархӀаме бола ниъ харжа безаш я Европа тахан: машарен разрядкан новкъа ше гӀоргья е герз хьаделга дӀахо сихдергда. Хьалхара ниъ лоаца а втта а хургба ала йиш йолаш бац, амма цо гӀо дергда дерригача дунен са хьувзаду проблемаш — мецал, лазараш, балхазле, экономически кризис — къестае. Герз хьаделга сихдарах хьахила тарлур да башха гаьна йоацача хана еррига адамие хӀалакьяр.

НАТО эггара реакционкегӀа долча гӀозарий тӀехьаре предложенеш цхьа хӀама дага долац я: тъамаш дола ракеташи «Першинг-2» яха ракеташи Европе дӀанийсъяр. Уж предложенеш чакхйоале шено йоацаш хургдар да дунен халкъашта юкъера хьалаш ирдалар, вӀаши тешам бовр совдалар, ядерни катастрофа кхерам совбалар.

Цхьаккха а цецвала везаш доацa хӀама да, дош чӀоагӀа ира этта доллашехь а. Итало тайп-тайпарча политически партей цхьаболча бехктоккамеча кулгалхоша ВӀашагӀкхийттача Штаташа яь эггара хьаькъалегӀа йоаца а дувцилга йоацаш фальшиви а выводаш тӀазцарах нах боагаш хилар. Фуд из? ВӀашагӀкхийттача Штатий распоряжененшта царна чулатташ болча наьха хьисапе мутӀахьа хилар да е шоай цхьаккха а бехктоккам ца хилар да? ЦаӀ шено йоацаш да — гӀулакх иштта латта а вешта латте а цунах хулаш дар беза мухь хинна италянски халкъа белаж тӀа бужаргхилар.

Деша хьаьъехьа бокъонца техка йола предложени тӀаэцара, ошаш дий-те керда американски герз, кхоачам болаш да НАТО мехкий официальни хоамаш дайзача.

25 апреле США оборона министра заявлени йир. массазарча санна, иштта ядерни герза даькъе а НАТО-н Варшавски Договорен мехкашта юкъе равновеси эттай аьна. Укхаза лоархӀаш ца СССР-цара моастагӀал тӀа-тӀа соадоалаш латта а дилла керда тӀом хилаиза баргбац яхаш кхайкадеш йола а Китай.

Малхбузен Европе Советски Союза тӀахьожаь йола «Першинг 2» яха ракеташ тъамаш дола ракеташи дӀанийсйича дӀаболалургба герз хьаделга сихлара керда го, гӀо дергда Европе вӀаши тешам боаца атмосфера хьаяра. Цу тӀа а дицдалийта йиш яц цу ракетех пайда эцара хьакъехьара решени океанал дехьа тӀаэцаргхилар.

Европе керда американски герз чудолла гӀерталга дукхьал цхьа хӀама дага лаьца леладеш да — Советски Союза духхьал цунах пайда эцара ядерни герза санна, иштта дилла леладеча герза а совле шоашка хилийтара. Уж геттара агрессивни уйлаш къаьгга гуш я американски официальни документаш тӀа.

Вай кхераме наькъаш вӀашагӀкхеттача дах. ХӀаьта, нагахьа санна тахан дунен общественносто цаӀ мара йоаца нийса а кхетаме а решени тӀаэцара гӀулакха шоай мехкий кулгалхошта влияни е ца мого, кхоана из тӀехьа хургда.

Нино ПАСТИ,
Италянски сенатор, Европерча НАТО вӀашагӀтехача герзашкарча низий командующе заместитель хиннар.
(АПН).

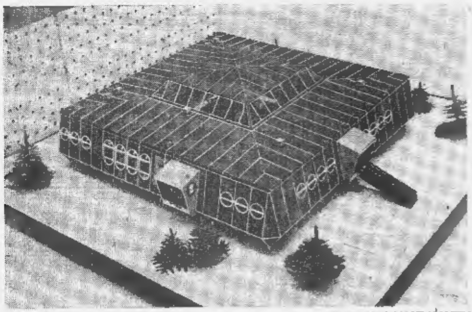

КIезига этажаш йолча гlишлошта индустриализаци яр

МОСКВА. СССР ВДНХ хьаелла кийчъеш я «КIезига этажаш йолча гlишлошта индустриализаци яра» хьакъехьара выставка. Укхаза хьахьокхаш хургья контейнерш тайпарча зданей комплекс. Уж я гlулакхаш дара автономни система йола, буровой, монтажни, кхийола геологий вахтеви бригадаш чуяхара йола дlа-юха лела поселкаш. Царех пайда эцаргба 60 градус шийла расчетни температура йолча, дукха лоа дехкаш а чlогlа мух хьекхаш а йолча, тайп-тайпара лаьттах гlоръяь хьалаш долча областашка.

Цlеношт къаьст-къаьсточа объемни блокех — бокъонца заводе кийчъьйча стационаре латточа хьалашка мебель а оборудовани а чулатташ йолча контейнерех хьаьlашагlдехкаш да.

Цlеношта монтаж ю лоацгlача хана, моллагlа цlенош хьаьдеча хана хьегачул 10—11-за кlезигагlа хьа о хьегаш.

Комплекс кийчъьй чуlеча цlеноштей общественни зданештей типовни экспериментальни проектировани Ленинградски зональни Iилматохкамен проектни институто.

СУРТА ТIА: 50 сага хаьрхlа берий ясли-беш.

Н. КУЛЕШОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Товараш — халкъа

МОЛДАВСКИ ССР. Наха чlогlа хьердаш да Бельцкой швейно - трикотажни фабрике арахеца берий барзкъаш. Предприятие изделеш дукхаза хьахьокхаш хиний дунен халкъашта юкъерча ярмаркашка, СССР ВДНХ.

Дикала сквазной бригадаш вlашагlйохкаро тlоьа йолча участкай болх товбаьб. Алхха тlеххьарча хона ялх изделеша дикала пачхьалкхен Знак синай.

Пхе шера хадани швейкиниша лаьрхlед В. И. Ленин ваьча дийнахьа дено 110 шу дизарга кхочашъе.

Фабрико хадданиа теркам беш лелаю эцархой запросаш, модаш хуъцалуш хилар. Художникаша - моделъераша экспериментальни цеха коллективаца цхьана керда, хlапаарча хенара моделаш хьаю, уж производствана юкъехкувл.

СУРТА ТIА: фабрика художник - модельер Е. А. Шубинская берий барокъий керда моделаш дlахьокха кийчъеш йоьл.

М. ПОТЫРНИКЕ сурт.
ТАСС фотохроника.

Пермски телефонши заводе балла юкъе йоалаьй дикала управлени яра Львовски комплексни система. 68 процент пермски изделеш дикала пачхьалкхен Знак енна я.

СУРТА ТIА: дикала пачхьалкхен Знак енна Пермски телефонни завода изделеш.

Е. ЗАГУЛЯЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Дунеи халкъашта юкъера бера шу

НАЬНА ВАСКЕТ

Дунен халкъашта юкъера бера шу да аьнна ООН хьахкхайкадаьча укх шера 40 шу дуа дунен шоллагlа тlом болабенна. Цу тlем тlа 50 миллион саг вийнав, цу дахкъе 20 миллион советски гражданаш а болаш. Царна юкъе ва Жодино яхача белоруссия городе яхача Анастасия Куприяновай пхи воl.

Из къаьна кхалсаг йолча вlаьсти хьоашалгlа ваха хилар со. 107 шу даьналар цун цу хана.

— Деррига са бераша аьнха ха вlашагlтехача а царел дукхагlа яьхай со. Цул хазагlа хlама дац сона. Хlара кана сайна, сай бераш нрар долаш, дукла дахилга лоора сона. Цулухьа гоама ба сона тlом.

...Жодино йисте къаьнарча наьнъа учестка тlа лаьт борза монумент, тlем тlа болха ший къоигаш накъабоалаш я кхалсаг. Из монумент хетаьа Анастасия Куприяновален дайнача цун берашта.

Къаьна нана хlара денна хlанц ахац аьнна ухар укхаза. Шийна отгадаьча борза монументна юхе йист а на хулаш тlехьаьсьнаш латтар на дlаводача Степана, Николайна, Михаила, Владимира, кхелетача Петра.

— Тlом болабаьлехьа Степаниа, Николайна, Михаила хlат ккехаш бар. колхоз болх бора, — дуацар Анастасия Куприяновас. — Владимир — машинниаьа тlа, вlамагlвар. Петя, школе деш вагlар... Боккхагlа бола къонгаш истий в кхийла, дезал болаш бар, шоашта цlенош дьдар. Хlаьта а, каст-каста цхьана гулдоора тхо, цхьа дезал а хилe истола гонахьо дагlар, хурадолчун планаш уттайора. Сона тедар — дунен тlа сол ирзз долашагlа цхьакха нана йий-хьогl, аьнна.

Деррига а цlаьхха хаьдар — тlом.

Хьалхагlа вeлар, Белоруссиа лораеш, Михаил. Цул тlехьагlа 1944 шера дlабьлар Коля а Степан а. Уж Варшаве мукъайоаккхаш хилар. цар кашамаш Польше до. Нана ежар, кхьа гlоттаргьеца хьина хетар.

... Массеэк бутт баьлча из а вийра Латви мукъайоаккхаш. Венначул тlехьагlа Петр Куприяновна Советски Союза Турпала цlе елар.

Тlем тlа вар Владимир. Бакъда, из а шай вейнарел дуиха тlехьа вахаинар — хиначи човнех из а велар 1945 шера.

Пхе воlагарa иха кашаташ уж дlобехкача кашамаш тlара — Белоруссера, Латвера, Польшера дена лаьтта чудоьа тlораналгаш да каьната. Из лаьтта девар цо тlюш чаьхбаьлча къонгаш боахкача кашамаш тlа а яха.

Бакъда, Анастасия Куприяновай дег чу къахьа уйлаш йийша Iац. Цул кхонт-та вийн воl цар цхьайтта бери да.

«Лаьтта машар оттарал чlоагlагlа аз сатуесаш хlама дац, — аьлар цо со дlаводаш. — Бераш дахара духьа хьахуа».

Юрий САПОЖКОВ,
АПН корр.

ИШТТА КХЕТАМ ЛУ КОМСОМОЛО

Ер шу, хетаргахьа, эттара доархlамегlдарех цаl хургда Ведзижева Марема хахаре. Къилбаседа - Хlирий медицински институте тlеххьара экзамеваш соь дика дlа а енна, лора диплом хьайцай цо. Цу институте дешаш из хинна шераш къаьстта доархlаме дер Марема. Хlана аьлча гетара дика деша а дешаш, боккха общественни болх бора цо. Институт йист теьиккхачул тlехьагlа чуьа хlама дагадоаллаш, сатувсаш ше йолаш санна, хета аьлар Марем. Институте деш даьккхича ялх шера студенчески коллективаца, комсомолаца, гlишлоягьеча отрядашца дувзоденкадар цун вахар. Дуккхьал укхаза бокъонца гучадаьлар цун комсомольски баьчча, организатора, дикача гlулакхий инициатора талант хилар.

1966 шера, школе дешаш хиннача хана, ахар Марем комсомола мутlарашта юкъе. Укхаза хербар из комсомольски организаце секретаролла а. Цlаккха а дицлургдац цунна комсомолера шай хьалхара шераш, шоаш деррига гlулакхаш, опыт а знанеш а йоацаш, хетаргахьа лелаdеш хиннa хаъаш. Амма балхах кхета йолаелар из Грозне ВЛКСМ Ленински райкоме инструктор йолаш.

1973 шера Къилбаседа-Хlирий пачхьалкхен медицински институте дейа ахар Марем. Цу хана комсомольски балха йоккха опыт а йолаш яр из. Укхаза цу сахьате теркалйир хьинар дола, моллагlча хlамах из йоалаш хинна воl. Хьалхарча курсе йолаш херкар из института комсомольски организаце бюро членалла.

1974 шера мединститута исторе чухь духхьашха ВЛКСМ Къилбаседа - Хlирий обкома решенигlа вlашагlъеллар тlехьагlа гlишлошъю отряд а хинна дlаяха «Салам» яхаш хинна мехкарий къахьегама отряд. Цун командиралла хьожаийр Ведзижева Марем. Атта раьза хиланзар из цу студенчески къахьегама отряда керте отта. Кlерар шиэ из болх бе низ ца кхачар, ца хар, денал ца хилар.

— Фу хиттер хьона цу отрида командир хила оза хьо аьнна хьайта аьлча? — аьнна шийго даьча хаттара жоп душ, еда а къезка, аьлар Марема.

— Керда хьаьнта мехкарий отрида командиралла хьоналий хьо аьнна сайго хьоаьча цкъарчоа ела хьалар со. Са уйла хилар отказ де. Амма, боккхагlа болча новкъосташа а студенташа а аьлар болх бе беза Iа аьнна. Новкъостал де доаш а делар. Тlакха раьза хилар со. Цхьабакъда, командир хила безам хилар дацар из болх хьатlаьнора бахьан, духхьал дала а сай новкъостайта юкъе хила, царца гlулакхаш леладе коллективизма уйлаш йолаш хила гlерташ хилар дар.

Марема ховра цу тайпарча коллектива керте латта шийна хала хургдолга. Амма, цунна дика ховра комсомоло тlабилла болх баьна баргбоацилга. Цо кхетадора шийна из гlулакх тlадилара бахьан шийх тешаш хилар доага, тlаккха шийх бола тешам боабе йиш яцаьй! Цудукха ше болх тlехьагlа ахь хургдоацаш бе а вахагара бе боагlача бесса болх белга хьадеха а аьрхlар Марема. Цу гlулакха лтара хьалха эцаш хинияр дар дика дисциплинен хlаравар шийна тlадилла гlулакх нийса кхоачашде безами болаш хилар. Цудухьа отрида командира декхар дар шей коллектива доаьоацхой нулгайо а кхетачча а хилар. Хlаьта Марема хьалха шlаштlехьа а даьлар шоай болх дlабоалабенначa хьалхарча дешна денa шоай отряда кхоачашдеш дола деррига балхаш «дикен» «тlехдикен» доархlаш дlаяйдайта. «Социалистическая Осетия» яхача республиканская газета яьтта яздора 1976 шера 12 декабре «Дика хьа а хьийгар, семестр чакхйоалоча денощка дикача хьокхамаша а кхаьчар медиститута «Салам» яхача отрядацара мехкарий. Из мара кхы яц мехкарий - гlишлонхой отряд. Шоллагlа шу да № 7 йолча гlишлошъеча управлене цар отделочни балхаш ду. Шоай болх хьинаре баргагlа, вlаши товш, белабенна беш хиларагlа управлене болхлоша а администраце а сий ду отрядацарча мехкарий». Духхьал цу отрядо Марем балхаца хьахкхашта аьикха хилар, цунах цунна вахара дика школа хинна хилар, кагирхой вулгалхочун талант йиза гучаяьнна гlо даь хилар хьагойт укх факташа.

Комсомольски балха юкъе хьинаре дакъа лацарагlа, дика организатор хиларагlа, дика дешарагlа парткома, комсомольски комитета, ректората решенегlа 1976 шера 26 октябре Ведзижева Марем дlаязъяьй медицински института Сийлен Ленински книжка тlа.

Шу тlехьагlа, 1977 шера, В. И. Ленин ваь 107 шу дузача дийнахьа дешара отличникий слете цунга дlаихачийтар КПСС мутlараши ихара йола рекомендаци. Хlаьта хlанз из коммунист а и «Салам» яхача гlишлошъеча отрида кулгал дика дарагlа цунна дукхаза тийнига Къилбаседа - Хlирий АССР Лакхехьарча Совета Президиума, ВЛКСМ обкомеи горкомей Сийлен грамоташ. Цул согlа, согlат лаьрхlа Италие яха путевка хьокхайно цунна. Дог гlоздоаккхаш хlама дар института собраннеца цун кандидатура халкъа депутатий Орджоникидзевски городской Совета депутаталла хаьржара белгалъяр а. Дукха балхаш дахь Марема института чухь а. Ишта, 4-гlча курсе дешаш йолаш дарбан факультета комсомольски комитета секретаралла хержаяр из. Атта дацар 1800 комсомолец чуьоагlача коллектива кулгал де. Амма, Марема, цул согlа, кулгалдора института комсомольски актива школана а. Пхелагlча курсе йолаш интернациональни доттагlала клуба керте оттаяр из.

Уж деррига балхаш делаьдешехьа а городской Совета депутата декхараш кхоачашде а дезар, ший хаьржархоша вlашагlа а етталуш, царна эшараш а хьоаш.

Лора професси хержача Русланали, Маремали, Лизели согlа вошей бишей кхы а да цар. Шоллагlа вола вошa — Борис Одесски химико - технологически институте дешаш ва. Хlаьта массанел а вlамагlа йола Зарема укх шера Нохч-Гlалгlай университете деша яхай.

Цар даьи наьнен дохкал де йиш я шоай берех, хlана аьлча шоаш дlа мел кхаьчача дика тешал тlехьа долаш да уж. Хlаьта берош а да шоай даьхи наьнахи доккхалде йиш йолаш.

Цар да Ведзижев Хьумида Ахьмад, коммунистически къахьегама ударник, къахьегама ветеран ва, дуккхаьна тийнигаш цунна автоуправлене сийлен грамоташ. Пассажирски автотранспорта производственни объединение такси шоферий бригадир ва из. Нана, Зоьле Тамара, нана-турпал я. Цар 10 махкахь шоай бераш къахьегам беза, наьнца iиерза хила.

К. МАРЗИЕВ.

Хьинаре къахьегамхо

Дукха ха я Эбаев Iусмана Йоккхача Атагlа киномеханикалла болх бу. Ший болх дика бовлаши из лертlа ледабеши хиларца юртахоша лаьрдlаши царга веlаши ва из.

Ийсалгlча пятилетка ударник ва Эбаев. Дика кхоачашъю во укх пятилетка план а. Из ва коммунистически къахьегама ударник.

Болх дика кхоачашбаь ца Iеш общественни вахаре а хьинаре дакъа лоац Iусмана. Из ва моттигерча комитетеи профсоюза обкомеи член.

Я. ЦУЕВ.

ДЕКАБРЕРА ХАОТТАМ

СССР Гидрометцентро беча хоамах декабрь бетта Малхбоалерча Предкавказье юкъера лаьрхlана бетта фегара температура нормага кховчаш хила тарлу. Вlаринча бетта дукхагlча хана фегара температура бийсана —2—7, дийнахьа +2+7 градус йолаш, бутт юкъе кхаьчача хана температура бийсана —11—16, дийнахьа —3—8 градус йолаш хила тарлу.

Бетта хургйола йоачаш нормага хьежжа в. Догlа, тlаьда лоа, лоа делкаш хила тарлу бутт болалуча хенеи шоллагlче ах беттеи.

Кхьдолча деношка цхьайолча моттигашка докх а доаллаш, ша бил-ла а йолаш хила тарлу.

Метеостанци.

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДОАЛАХЬЕ ЛОРАЯРА

Самардиналахь КПСС обкома политически дешара цlагlа «Правопорядок лораелга товдарен бокъонаш тел-халрца доаттабу къовсам чlоагlбарех хьакъехьарча» КПСС ЦК соцамга хьежжа социалистически доалахье лораелга Iалашдара беча экономически контрольно-ревизионни балха доаттамахи из тоабара де дезарехи» республикански конференци хилар. Цига дакъа лаца хьийхабар боахама органий кулгалхой, керттера бухгалтераш, экономически ревизионни службай начальникаш, предприятешкара юристаш-консультанташ, Iилмахой, партийни, советски, халкъа тlахьожама органий бехктохкаме болхлой. Из хьайийлар КПСС Нохч-Гlалгlай обкома шоллагlча секретара нов. Л. Д. Магомадова.

Докладаш йир республика финансай министра П. И. Голещихина — «КПСС ЦК соцамга хьежжа НГIАССР-е беча экономически контрольно-ревизионни балха доаттамахи из тоабара де дезарехи», чурча гlулакхий министра Л. А. Шуть — «Социалистически доалахье лораелгахи цунна тlаккхувдарашца доаттабу къовсам чlоагlбарахи», республика прокурора А. И. Ростова «Боахам лелабечара законноста доаттамахи из чlоагlдара де дезарехи», юстице министра И. А. Албастова — «НГIАССР халкъа боахаме бу правови болх дlахо эргабоаккхаш тоабара де дезарех», статуправлене начальника П. А. Гребенщикова — «Халкъа боахаме лелаю пачхьалкхен учети отчетности дlахо эргаьяккха тоаяра керттерча дlадехарех».

Болх беш яр ши секци. Боахама органий кулгалхой секце докладаш йир халкъа тlахьожама республикански комитета председатела Р. А. Саламовас — «Бухгалтерско-ревизорски кадраши материально-бехктохкаме болхлойи хьахаржара, балхаш тlа дlа-юха нийсбара, царна кхетам бlара ленински принципаш цlенхаштта кхоачашъяр — социалистически доалахье лораелга Iалашдара керттера дард», НГIАССР Лакхехьарча суда председатела Б. Д. Бурмистрова — «Даь зе дизза юхаметтаоттадайтара боахама органий балха боарам лаккхбарах».

Керттерча бухгалтерий, ревизионни экономически службай начальникий секце докладаш йир финансай министра заместитела Б. М. Истамулова — «Халкъа боахаме ю бухгалтерски учет эргаьяккха тоаяра керттерча наькъехи лостамехи», контрольно-ревизионни управлене керттерча контролера-ревизора В. Г. Медведскне — «Ведомства чура тlахьожам вlаштlехьбаккхара практикаx из тоабара наькъех».

Цун балха юкъе дакъа лоацаш бар парте обкома бюро членаш; республика Министрий Совета председатела хьалхара заместитель С. Н. Кожуховский, парте Грозненски горкома хьалхара секретарь Н. Н. Семенов.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

Спорта хоамаш

Дунен халкъашта юкъера шашкаш. Чакхдаьнад Грозне хьалхле яьккхара къовсамаш. Цига дакъа лоацаш вар городера дикагlа вола барт1 шашист.

Цу турнире 15 очко яьккха езача 13 очко а яьккха чемпиона цlи яьккхар хьалхарча разрядника Магомадов Iабдаса. Цул тlехьагlа ва СССР спорта мастералла кандидата вола Храмушин Николай. Кхоалагlа моттиг яьккхар Зиновьевский Евгене.

Классически борьба. Астрахане чакхьаьлнай вагирхошта юкъе ше-ше хьалхе яьккхара йола РСФСР чемпионат. Цига къовсабенабар 70 гаргга йолча командай вишкалаш.

Нохч - Гlалгlайчера спортсменашта юкъе дикача толамца белгалваьлар СССР спорта мастер Лимаев Адам. 70 килограмма дозал долча атлеташта юкъе чемпиона цlи яьккхар цо.

* * *

Киргизски ССР столице Фрунзе хилар цу спорта даькьах йола СССР кубок яьккхара эхь. Цу традиционни турнире «классикашта» юкъе къовсабенначa Моллаев Хасанах чемпион хилар.

Авиамодельни спорт. Грозерча «Динамо» стадионе чакхъьялар 50 саго дакъа лоацаш йола республика чемпионат. Цига дика толамаш даьхар тренера В. К. Гришина Iомаеш йолча авиамоделиста М. Дорошенкос.

Гандбол. Чакхьялнай республика 1979 шерара чемпионат. Массарел дикагlа ловзаш хилар цига «Труд» яхача ДСО викалаш. Хlаьта шоллагlчеи кхоалагlчеи моттигашка дlаяий сбелар ДЮСШ а «Спартака» а спортсменаш.

А. ГАЛИЛОВСКИЙ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

29 НОЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Хаъ».
8.40 — Iуйранара гимнастика.
9.15 — «Фошм хола могейт» хьалоьмйта, хурчаинчагlа.
9.45 — «Подпольни обком болх беш ва» яха телевизионни дукхха серийн художественни фильм. «Партизанаш» яха вlаноалгlа сери.
10.05 — Прокофьега. № 5 йола концерт. Йисттдолча — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — «Сибирегlен Гlаьмарел Малхбоалеро гlоала». Телевизионни документальни фильмай программа.
15.45 — «Шахматни школа».
16.15 — «Зрелй къамьале».
16.55 — «Ха а ха, доала а доала». Къомача техникашта йола передача.
17.30 — «Волга тlа бера йаь». Фильм-концерт.
18.30 — Миланский ленински университет. «СЭВ: энергетика гlулакхаш».
18.30 — «Самукъане ноташ».
18.45 — «Тахан дунен тlа».
19.00 — Хоккей йола СССР чемпионат. «Динамо» (Москва) — «Спартак» (Москва). ЦСКА спорта Дворецера трансляци.
21.00 — «Хаъ».
21.45 — «Нувиль де Моску» яха газета ораз яьккха ког — спортсменаш фигурни хахкараш йола дунен халкъашта юкъера эхь. Шиппане ког-свалоаш хахкар. Ленина цlерагlча Центральни стадиона спорта Дворецера передача. Перерыв — «Тахан дунен тlа» яха информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачай программа.
8.10 — «Вай санна беш».
8.40 — Ашараш. 2-гlа класс. Прокофьева творчество.
9.10 — К. Кулиева поэзи.
10.10 — Испански меттала къамьале де.
10.40 — Ашараш. 2-гlа класс. Музыкальни жанараш: хахкараш.
11.00 — Умаоlено. Iилма-популярни программа.
12.10 — Студенташта - заочникашта. Хими. 1-гlа курс. Химически процесси юкъара закономерности. 2-гlа передача.
13.20 — Iилмато коммунизм. «Капиталистически махкъа ледеш хиларо. Марксизмо - ленински теори а кlаьнара ха а».
14.10 — Подготовительни отде-лений алхагlарашта. Математика.

11.40 — Ф. И. Тютчева вахара а творчества а оагlонаш.
15.35 — «Детабутш беш хиларца», художественни фильм. (ЧССР).
17.05 — Iилмакоша — производства. Республикански мурта боаллаш опытни станце болх.
17.35 — Фильм.
17.40 — «Старт».
18.10 — «Нохч-Гlалгlайчу гlолаэ».
18.30 — «Юртара вахаре» (гlалгlай меттала).
19.00 — Концерт.
19.15 — «Тха обозрение». Передача аlахьу политически обозревателя Ю. А. Летунова.
21.00 — Узбекски пачхьалкхен филармони «Лазги» яхача вокально-хореографически ансамбла концерт.
21.25 — «Музеашкеи выставкашкеи лелаш». Изобразительни искусства. Будапештски музейгара хажаь испански сурташ.
21.45 — «Хий соцаху серия» яха телевизионни художественни фильм (Югославии).

I ПРОГРАММА
30 НОЯБРЬ

8.00 — «Хаъ».
8.30 — Iуйранара гимнастика.
9.05 — «Кагирхой апресани».
10.00 — «Са вахар наьсена да», А. Пахмутовой произведенеш.
10.55 — «Форда тlера мух». Iилма-популярни фильм. Йистдолча — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — Дунен халкъашта юкъерча бера шерага. Документальни фильмай программа.
15.35 — «Музеешкеи выставкашкеи лелаш». Пачхьалкхен вассий музей. 18-ча бlаьшера скульптура.
16.05 — «Самукъане стартеш».
16.50 — «Кьа ленински библиотека». «Коммунизмера хlевзинар» яха берий жазар.
17.20 — Дунен халкъашта юкъерча конкурсий лауреата А. Корсакова дlаяьокха «Йоаккхий мукъамаш». Фильм-концерт.
17.55 — «Москва а москвичаш а».
18.25 — Мультфильм.
18.45 — «Тахан дунен тlа».
19.00 — Гавана хиннача кагирхойи студентийи 11-ча Дерригдуненн фестиваля лауреаташ ялеш дола. Фразенгlар.
19.20 — Кьамаьлаш ду СССР Лакхехьарча Совета депутаташа.

19.40 — «Подпольни обком болх беш ва» яхача телевизионни дукхха серийни художественни фильма премьера «Ковельский узел» яха 1-гlа сери.
21.00 — «Хаъ».
21.35 — «Нувиль де Моску» яхача газета приз яьккха ког-свалоаш фигурни хахкара йола дунен халкъашта юкъера эхь. Кlалхарь шоай дотlамера йола программа.
22.20 — «Тахан дунен тlа».
22.35 — Сайренара концерт.

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачай программа.
8.10 — Iилма-популярни фильмай программа.
8.40 — Iалам дешар. 3-гlа класс. «Дlаьхкъале хилда, Iа!».
9.00 — Владимир Ильич Ленин ваь 110 шу дизарга. «Ленинна Iомавалар».
10.10 — «Английски мот».
10.40 — Истори. 7-гlа класс. Александр Невский.
11.10 — Профтехучилища дешархошта. Астрономи. Сеняий.
12.10 — Студенташта-заочникашта. Лаьккхера математика. 1-гlа курс.
13.25 — Советски бокъонаш. Къахьегама договор.
14.15 — Подготовительни отделеней лахагlарашта. Физика.
14.55 — Зерзи — лора. Бронхиальни астма яхача ю физиотерапи. Сагонка органаш цамогаш хилча ю дарба ду физкультура.
16.30 — Зерзи — тьекарийча. География. 5-гlа класс.
17.00 — Iилма - популярни фильм.
17.15 — «Производства технологи эргаьяккха тоаю». Грозненски кога бувза гlора беча фабрика коллективе (нохчий меттала).
17.30 — Киножурнал.
17.40 — «Кагирхой а легкама ю» (нохчий меттала).
17.50 — «Нохч-Гlалгlайчу гlолаэ».
18.10 — Балетмейстерах С. Мамиянах йола телеочерк.
18.30 — Яьне даьнних, доттагlаллаа, вlашие новкъостал ду. Вай республика Ножай - Юртовски ДАГАССР Новолакски районий къахьегамхой «Iамагlиахтир (нохчий меттала).
19.15 — «Дагестански дотам». Документальни фильм.
19.25 — Социалистически мьаьа дохнеш.
19.55 — «Бийса даьккъала хийла шун, бераш!».
20.05 — «Шум писькосе» йола концерт (нохчий меттала).
20.45 — «Немела бlаькача налха кlант». Документальни фильм.
21.30 — Московски камерни хора концерт.
21.40 — «Дlахача шерара кадриль» яха художественни фильм.

РАДИО

29 НОЯБРЬ

6.40 — «Ашархочо тега-гlоъа». Очерк (гlалгlай меттала).
6.55 — Ашараш.
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.23 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — «Кагирхой оазам сир». Концерт (гlалгlай меттала).
9.15 — «Тхога кхду» яха радиовыпуск (нохчий меттала).
9.30 — «Профсоюзий доархlамера декхараш» (эрсий меттала).
9.45 — Тlехьабусараш боаллаш болх бар. «Керттера наькъ». Корреспонденци (гlалгlай меттала).
16.00 — Передачай программа а хаоттамаш бола хоам а (эрсий меттала).
16.01 — Шуламкра бурундеттача бригада коллектива хетаха передача (эрсий меттала).
16.45 — «Кхалмакха совета гlулакхаш а боахкахаш а» (гlалгlай меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гlалгlай меттала).

30 НОЯБРЬ

6.30 — «Юстора Iуйре» (эрсий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — Советски Эскара бlуьой йоламехь йола концерт (нохчий меттала).
8.45 — «Къахьегама календара тlа 1980-гlа шу да». Технологически транспорта Октябрьски управленера передача (гlалгlай меттала).

9.30 — «Парткома секретарь». Очерк (гlалгlай меттала).
9.50 — Ашараш.
16.00 — Передачай программа а хаоттамаш бола хоам а (эрсий меттала).
16.01 — Берий хьалахьла боккхийбараш. «Сиг хилара сийлахь - йоккха искусство». Беседа (нохчий меттала).
16.15 — «Боахама механизм эргаьякха тоаяр». Беседа (эрсий меттала).
16.30 — Лахьа вешарш (гlалгlай меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гlалгlай меттала).

Хаоттам

Тахан республике гlоллен Грозней моркхаш а йолаш, цхьайолча хана йоачан а йолаш, малхбузехьара секунде 3—8 метр чlоагlа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 0—5, Грозне 2—4 градус. Йоккхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана моркхаш а йолаш, республика къилбаседа-малхбоалехьа йоачан а йолаш, тайп-тайпарча оагlонашкахьара секунде 3—7 метр чlоагlа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана —1+4, дийнахьа 0+5 градус йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул. 92. Телефонаш: редактора — 9-24-08; редактора заместитела — 9-24-03; бехктокхама секретара — 9-24-00; отделий: партийни вахара — 9-24-04; промышленностеи транспортеи — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; кийчъеш — 9-24-07; корректорске — 2-89-83.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора 9-24-08; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-2404; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-83.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттен денош ка

СФ02394. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 6824.